

Jaarverslag 2019

1. Voorwoord van de bestuurder	4
.	5
2. GasTerra	8
Over GasTerra	9
De keten en onze rol	12
Onze omgeving	16
In dialoog met onze omgeving	25
Waardecreatiemodel	30
Samenvatting resultaten	31
3. Materiële onderwerpen	32
Contractuele verplichting	34
Economische prestatie	35
Duurzame inzetbaarheid	38
Rol van GasTerra in de gasmarkt	39
Duurzame energievoorziening	41
Draagvlak voor werkzaamheden	46
Betrokkenheid bij de regio	48
4. Governance	50
Verslag van de Raad van Commissarissen	52
Bestuursgegevens	56
Corporate Governance	57
Risicoparagraaf	62
5. Jaarrekening	66
.	67
6. Overige informatie	85
Over dit verslag	86
Feiten en cijfers	92
7. Contact	96
8. Profielschetsen	97
drs. A.J. Krist	98
ir. R.E. van Rede	100
drs. F.F. van Koten	101
ir. B.C. Fortuyn	102
mr. A.F. Gaastra	103
ir. J.W. van Hoogstraten	104

drs. R.M. de Jong	105
drs. R.G. de Jongh	106
mr. drs. T.W. Langejan	107
ir. J.M.W.E van Loon	108
drs. L. Zirar	109
9. GRI Index	110
10. Begrippenlijst	117

Voorwoord van de bestuurder

Voorwoord

Met het gebruik van de term 'historisch' moet je oppassen. Die wordt te pas maar vooral ook te onpas gebruikt. Toch durf ik op deze plaats te spreken van een historisch besluit. Op 7 oktober 2019 maakte de minister van Economische Zaken en Klimaat in een brief aan de Tweede Kamer bekend dat GasTerra zijn activiteiten gaat afbouwen en op termijn wordt opgeheven. Als het zover is, verdwijnt het eerste onderdeel van de publiek-private samenwerking die sinds het begin van de jaren zestig verantwoordelijk is geweest voor de winning en exploitatie van het Nederlandse aardgas: het Gasgebouw.

Op het eerste gezicht is dit geen onlogische ontwikkeling. Als alles volgens planning verloopt, komt in 2022 een nieuwe stikstofinstallatie van Gasunie Transport Services in bedrijf. Als gevolg van deze uitbreiding van de stikstofbijmengcapaciteit en de gestaag afnemende vraag naar laagcalorisch gas wordt de gasvoorraad die al 60 jaar in de behoefte van vele miljoenen huishoudens en grootafnemers voorziet, de facto overbodig voor de leveringszekerheid. De minister heeft aangegeven dat de productie in dat jaar, 2022, dan ook kan eindigen. Mogelijk blijft het Groningenveld daarna nog een tijdje beschikbaar om in bijzondere omstandigheden, lees heel koud weer, bij te springen. Of en hoe lang dat nodig zal zijn, was op het moment dat dit voorwoord werd geschreven, nog voorwerp van studie. Het is aan de minister van Economische Zaken en Klimaat om hier een besluit over te nemen.

In verband met de (ook) snel afnemende productie uit de kleine velden is al met al een situatie ontstaan die Nederland sinds de start van het aardgastijdperk nooit heeft gekend. Ons land is importafhankelijk geworden. Deze afhankelijkheid zal de komende jaren verder en versneld toenemen.

De aandeelhouders van GasTerra hebben hieruit de conclusie getrokken dat, nu Nederland een 'normaal' Europees gasland begint te worden, het onvermijdelijk is dat onze in de wereld unieke publiek-private commerciële gashandelonderneming met haar exclusieve rechten op een overvloedige voorraad binnenlands gas, verdwijnt. Ik hoef niet te verbergen dat de medewerkers van GasTerra teleurgesteld waren over het besluit tot de afbouw van GasTerra. Zij hadden gehoopt dat hun onderneming ondanks de aanstaande sluiting van het Groningenveld actief zou kunnen blijven.

(foto: Corne Sparidaens)

GasTerra staat nu voor misschien wel de grootste uitdaging in zijn bestaan. Het is, zoals de minister in zijn Kamerbrief aangaf, de spil van de Nederlandse gasvoorziening en blijft dat nog een tijd. Tegelijkertijd moeten we afbouwen. Medewerkers gaan begrijpelijkerwijs op zoek naar een nieuwe baan. De collega's die nog blijven, werken voortaan in een organisatie waarvan ze weten dat die een beperkte horizon heeft.

Niettemin vertrouw ik erop dat we de rol die we al die jaren hebben gespeeld, zo lang als dat nodig is met evenveel succes kunnen blijven vervullen. De in 2019 geboekte resultaten stemmen mij in dit verband optimistisch. Kerndoel van onze handelsonderneming was en is zoveel mogelijk waarde toe te voegen aan het aan ons geleverde gas. Daar zijn we het afgelopen jaar ondanks de lastige marktomstandigheden opnieuw goed in geslaagd. Het ingekochte volume daalde, hoofdzakelijk door het lagere aanbod van Nederlands gas uit zowel Groningen als de kleine velden, tot 51,5 miljard kubieke meter. De gasprijzen lagen met een jaargemiddelde van 17 cent per kubieke meter bijna drie cent lager dan in 2018. Deze factoren leidden tot een omzetsdaling tot 8,8 miljard euro, ruim 2,3 miljard minder dan in het vorige verslagjaar.

De komende jaren verwachten we een verdere afname van volume en omzet. Het Groningenveld is inmiddels niet zoals voorheen het uitgangspunt van de Nederlandse gasvoorziening maar het sluitstuk. Door hoogcalorisch gas uit andere bronnen met stikstof in 'pseudo'-Groningengas te converteren kan de productie stap voor stap verder worden teruggebracht om uiteindelijk over drie jaar geheel te worden beëindigd. GasTerra draagt als exclusieve inkoper van het Groningengas actief bij aan deze uitfasering.

Ik wil dit voorwoord niet besluiten zonder mijn dank uit te spreken. Om te beginnen aan onze zakelijke relaties voor hun bij diverse gelegenheden getoonde belangstelling en begrip voor de situatie bij GasTerra. Maar vooral aan mijn collega's, de medewerkers van GasTerra. De onzekerheid over de toekomst van ons bedrijf heeft plaatsgemaakt voor het besef dat zij veelal sneller dan verwacht hun baan zullen verliezen. Dat we desondanks erin zijn geslaagd om in de drie maanden na de aankondiging van het aandeelhoudersbesluit zowel overeenstemming te bereiken met de ondernemingsraad over de hoofdlijnen van het in 2020 uit te werken afbouwplan als met de bedrijfsvakbond over de inhoud van het bijbehorende sociaal plan, verdient een groot compliment aan alle betrokkenen.

We zijn een nieuw jaar begonnen, met bekende en nog onbekende uitdagingen. Onveranderd is onze overtuiging dat ons product, gas, tijdens de transitie naar een klimaatneutrale energievoorziening maar ook daarna een onmisbaar onderdeel blijft van de energievoorziening. Dit betekent dat ons werk economisch en maatschappelijk waardevol blijft, ook al is het einde van onze onderneming nu in zicht gekomen.

GasTerra

Over GasTerra

GasTerra is een internationale gashandelsonderneming en is gevestigd aan de Stationsweg 1 in Groningen. Wij hebben meer dan 50 jaar ervaring en beschikken over een goede marktpositie. GasTerra is onderdeel van het Gasgebouw, een publiek-private samenwerking, waarin ook NAM, Shell, ExxonMobil, de Staat en EBN zijn vertegenwoordigd.

GasTerra is de afnemer van gas uit het Groningenveld. Naast het laagcalorische Groningengas, verhandelt GasTerra ook hoogcalorisch gas. Dit gas is voornamelijk afkomstig uit Nederlandse kleine gasvelden in de Noordzee en op land en onder andere van importen uit Rusland en Noorwegen. Producenten van kleineveldengas kunnen dit zelf op de markt brengen, maar dat hoeft niet. GasTerra vervult een publieke taak met betrekking tot de uitvoering van het kleineveldenbeleid van de Nederlandse overheid en is wettelijk verplicht om dit gas desgevraagd af te nemen tegen marktconforme voorwaarden. Het door ons ingekochte gas verkopen we op de binnenlandse markt en aan energiebedrijven in de ons omringende landen.

(foto: Guus van der Linden)

Als gevolg van de aardbevingsproblematiek heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat sinds 2014 verschillende besluiten genomen over de inzetbaarheid van het Groningenveld. Op 29 maart 2018 [kondigde het kabinet aan](#) dat de gaswinning in Groningen zo snel mogelijk wordt beëindigd. Om dit mogelijk te maken zijn de Gaswet en de Mijnbouwwet in de loop van 2018 aangepast. Voor het gasjaar 2019/2020 heeft het kabinet de [Groningenproductie](#) vastgesteld op 11,8 miljard m³ in een gemiddeld jaar. Daarmee komt de winning onder het door Staatstoezicht op de Mijnen geadviseerde niveau van 12 miljard m³. De minister verwacht dat de gaswinning in Groningen bij een gemiddelde temperatuur vanaf medio 2022 nihil kan zijn.

Met de versnelde afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld komt de kernactiviteit van GasTerra te vervallen. Dit heeft er toe geleid dat de aandeelhouders de directie van GasTerra hebben verzocht een [afbouwplan](#) op te stellen voor de onderneming. Het uitgangspunt van dit afbouwplan is dat GasTerra ook de komende periode kan bijdragen aan een verantwoorde gaswinning uit het Groningenveld en dat GasTerra zijn contractuele verplichtingen zal blijven nakomen.

De missie van GasTerra is al jaren het maximaliseren van de waarde van het Nederlandse aardgas. Hieraan is invulling gegeven door vier doelen na te streven:

- **Anticiperen:** we anticiperen op een veranderende omgeving en luisteren naar onze stakeholders, zodat kansen en bedreigingen geïdentificeerd zijn en GasTerra ook in de toekomst aan zijn missie van waardemaximalisatie kan voldoen.
- **Volume:** we streven naar het geheel verkopen van het aan GasTerra aangeboden volume aan gas.
- **Prijs:** we streven naar het realiseren van een marktconforme prijs met een zo hoog mogelijke marge voor de gehele portfolio.
- **Kosten:** we zorgen voor een juiste balans tussen kosten enerzijds en waarde en zorgvuldigheid anderzijds.

Deze missie en de bijbehorende strategie waren ook in 2019 de uitgangspunten voor de bedrijfsvoering, maar zullen in 2020 worden aangepast naar aanleiding van het besluit over de gaswinning in Groningen en het besluit om een afbouwplan op te stellen. Het afbouwplan zal in de eerste helft van 2020 worden opgesteld. In dit jaarverslag wordt, wanneer over plannen voor 2020 geschreven wordt, niet telkens expliciet gerefereerd aan mogelijke gevolgen van een afbouwplan.

Het staat vast dat aardgas een andere rol krijgt in de toekomstige energievoorziening. Wij vinden het belangrijk dat in de transitie naar een klimaatneutrale energievoorziening aardgas bij voorkeur wordt ingezet waar duurzame bronnen vooralsnog geen werkbaar alternatief zijn. GasTerra blijft vooralsnog werken aan verduurzaming door de productie van groen gas te bevorderen, marktkansen van hernieuwbare gassen waaronder waterstof te onderzoeken en met de inzet van kennis en financiële middelen een actieve rol te spelen in het bewustwordingsproces rond dit thema.

GasTerra streeft ernaar de verduurzaming verantwoord, dat wil zeggen met inachtneming van sociaal-economische belangen, te laten verlopen. We laten ons hierbij leiden door de grondslagen van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO): People, Planet, Profit die wij hebben vertaald naar Gas,

Groen, Groningen. Daarbij staat Gas voor onze bedrijfsresultaten, Groen voor de energietransitie en Groningen voor onze betrokkenheid bij de regio.

De keten en onze rol

Wij zijn onderdeel van de keten van winning tot gebruik van aardgas. GasTerra is hierin actief als handelaar.

In het verleden vond de internationale gashandel plaats via bilaterale langetermijncontracten tussen producenten en nationale mono-/oligopolisten. Deze verkochten het gas aan wederverkopers en eindverbruikers. Door de liberalisering van de Europese energiemarkten werd vrije gashandel mogelijk en zijn diverse marktplaatsen voor gas ontstaan, met voor iedereen toegankelijke transportfaciliteiten en verschillende handelspartijen, waaronder GasTerra. In Nederland heet deze marktplaats de Title Transfer Facility (TTF). De TTF stelt handelaren in staat gas in te kopen en te verkopen. De handel is virtueel, dat wil zeggen dat alleen het eigendom van gasvolumes wisselt, zonder dat dit consequenties heeft voor de fysieke stromen in het transportsysteem. De TTF kent verder – anders dan in de fysieke werkelijkheid – geen verschillende gaskwaliteiten. Marktpartijen kopen en verkopen simpelweg gas. De voordelen ervan zijn onder andere de lagere toetredingsdrempel, wat leidt tot een toename van het aantal mogelijke spelers op één geïntegreerde markt, sterke concurrentie, transparante handel en meer liquiditeit. Gasunie Transport Services (GTS) moet er formeel voor zorgen dat de verschillende kwaliteiten fysiek in balans zijn. GasTerra draagt als grootste shipper en verkoper van het gas uit Groningen bij aan deze balancerings.

Op gashandelsplaatsen wordt in een groot aantal standaardproducten gehandeld. Deze producten verschillen in levertijd. Aan- en verkopen hebben tot doel het totaal aan verplichtingen van zowel de verkopers als de inkopers (de markt) in balans te houden. De producten kunnen voor verschillende perioden worden gekocht en verkocht: nu (within-day) en morgen (day-ahead) op de spotmarkt en voor de toekomst op de futures-markt (month-ahead en year-ahead). De kortetermijnmarkt is voor marktpartijen relevant voor het in balans houden van hun handelsportfolio en het belang van de futures-markt ligt voor deze partijen in de voorzieningszekerheid die deze producten bieden.

GasTerra moet, naast het in balans houden van zijn eigen portfolio, ook rekening houden met de Noordwest-Europese markt voor laagcalorisch gas. Daarin verschilt onze onderneming van andere handelaren, die alleen met hun eigen portfolio te maken hebben en geen rekening hoeven te houden met gaskwaliteit en de bredere marktvraag. Als de fysieke balans voor L-gas verstoord dreigt te raken, kan GTS een aanwijzing aan GasTerra geven om meer of minder L-gas in te voeden in het transportsysteem. Omdat GasTerra zoals gezegd ook zijn eigen portfolio in balans moet houden, dienen we, wanneer GTS aanwijzingen geeft met betrekking tot L-gas, ook voldoende middelen ter beschikking te hebben om onze H-gasvolumes te kunnen balanceren.

De minister van Economische Zaken en Klimaat heeft voor het gasjaar 2019/2020 een operationele strategie vastgesteld op grond waarvan NAM gehouden is in een gemiddeld jaar 11,8 miljard kubieke meter uit het Groningenveld te produceren. Daarmee volgde hij het betreffende advies van GTS. Deze hoeveelheid dient als aanvulling op gas uit andere bronnen en is nodig om de leveringszekerheid te garanderen. Het gas uit deze andere bronnen wordt via de stikstoffabrieken van GTS op de laagcalorische Groningenkwaliteit gebracht en daarom ook wel pseudo-Groningengas genoemd.

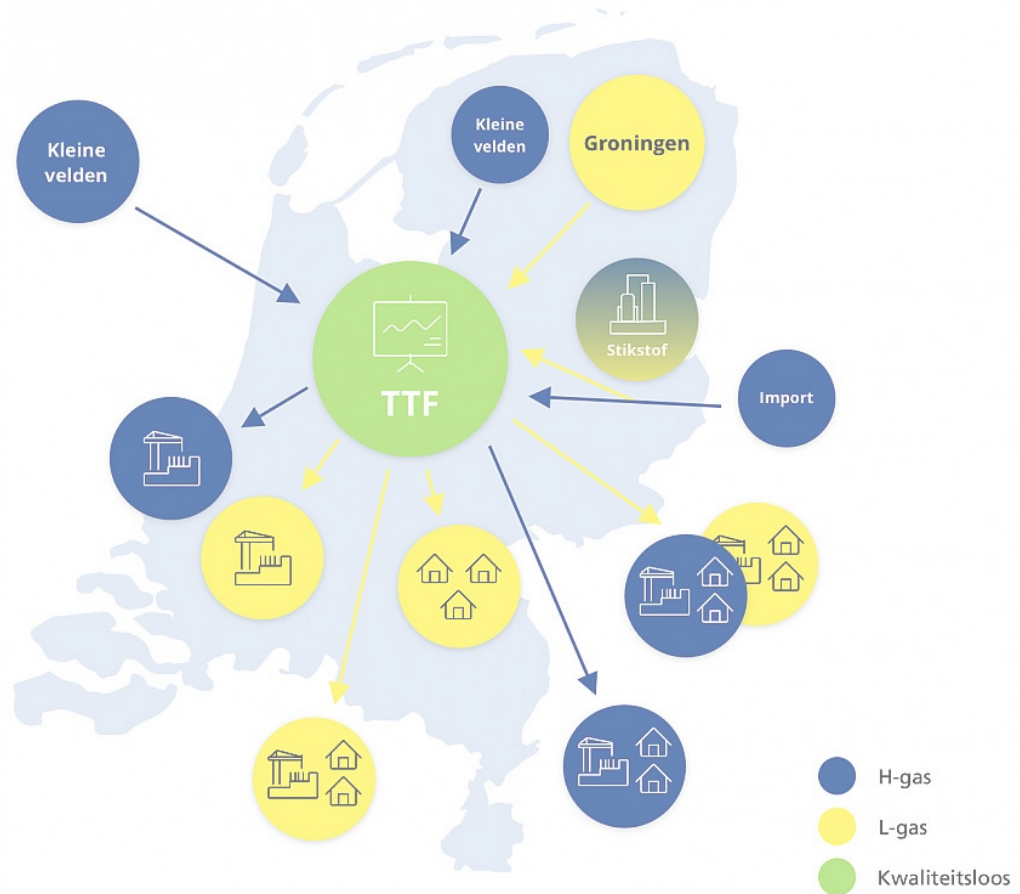
De operationele strategie voor het Groningenveld van 11,8 miljard kubieke meter is gebaseerd op een gemiddeld jaar wat betreft het temperatuurverloop en is door GTS berekend met de zogeheten graaddagenformule. Het uitgangspunt onder de graaddagenformule is dat de door GTS beschikbaar gestelde capaciteit voor 100% van haar 'baseload' stikstofinstallaties Ommen en Wieringermeer wordt benut, zodat zo min mogelijk gas uit het Groningenveld benodigd is. De uitkomst van de formule is een prognose en gebaseerd op onzekere factoren zoals temperatuurverloop en beschikbaarheid van de stikstofinstallaties, maar ook van bijvoorbeeld de energetische waarde van het gas uit de andere bronnen.

Hoeveel Groningengas werkelijk benodigd is, weten we pas aan het einde van het gasjaar. GasTerra heeft toegezegd gedurende het gasjaar inzichtelijk te maken hoe de inzet van stikstof zich ontwikkelt. Het is aan de minister van Economische Zaken en Klimaat om te bepalen of de winningsinstructie aan NAM gedurende het jaar aangepast moet worden.

Voor het transport van het Groningengas en ander laagcalorisch gas (L-gas) beschikt de transporteur GTS over een separaat leidingnet, naast het gasnet voor transport van hoogcalorisch gas (H-gas). GTS moet ervoor zorgen dat beide netten in balans blijven door er op toe te zien dat de hoeveelheid door de handelaren aangeboden gas niet teveel afwijkt van de volumes die aan het net worden onttrokken.

Hoewel de markt geen verschillende gaskwaliteiten kent, kunnen de gescheiden pijpleidingsystemen voor laagcalorisch en hoogcalorisch gas uiteraard alleen in balans blijven als er voldoende gas van beide kwaliteiten beschikbaar is. Dit betekent voor GasTerra dat de levering van meer of minder Groningengas direct moet worden gecompenseerd met H-gas om de eigen portfolio in evenwicht te houden. Dat gas moet dan wel fysiek beschikbaar en leverbaar zijn, anders loopt het systeem vast. De daling van het aanbod uit Groningen en binnenlands H-gas uit de kleine velden maakt dit steeds uitdagender.

Om de balans in het systeem te behouden kunnen beheerders van een landelijk transportnet (Transmission System Operators/TSO's), in Nederland is dat GTS, een beperkte hoeveelheid gas van verschillende kwaliteiten mengen. Dit noemen we kwaliteitsconversie. Om de vraag naar Groningengas te beperken wordt de fysieke conversie van L-gas naar H-gas zo laag mogelijk gehouden. Dit gebeurt niet alleen in Nederland, maar ook in de ons omringende landen.

Gashandel in Nederland

Onze omgeving

We anticiperen op de veranderingen in de omgeving door onze strategie en activiteiten hieraan aan te passen. GasTerra's portfolio bestaat uit gas dat afkomstig is uit Groningen, kleine velden, het buitenland en bronnen van groen gas. Wij richten ons in het bijzonder op de Noordwest-Europese gasvraag, omdat deze relevant is voor onze handelsactiviteiten.

Aanbod Groningen

Het aanbod uit het Groningenveld is de afgelopen jaren afgenomen. Sinds 2014 bepaalt de minister van Economische Zaken en Klimaat hoeveel gas in een gasjaar maximaal mag worden gewonnen uit dit veld.

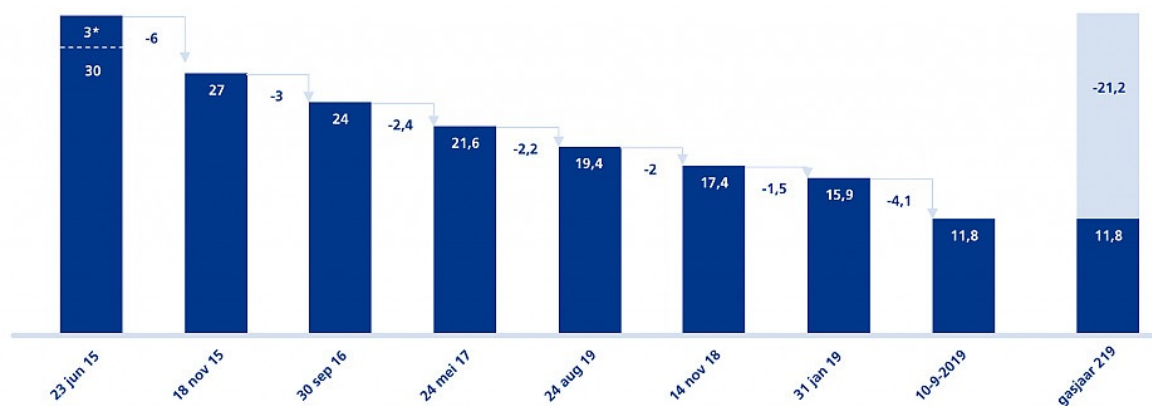
Na de eerste zware aardbeving in Huizinge (2012) werd duidelijk dat de hoeveelheid te winnen gas uit oogpunt van preventie moest worden beperkt. Tegelijkertijd mochten de vele miljoenen huishoudens in binnen- en buitenland die van het laagcalorische Groningengas afhankelijk waren, letterlijk en figuurlijk niet in de kou worden gezet. Deze twee voorwaarden staan op gespannen voet met elkaar.

(foto: Bas Meelker)

Een complicerende factor is dat het volume aardgas dat nodig is om de leveringszekerheid te waarborgen, pas achteraf bekend is. Vooraf kun je je alleen baseren op modellen, temperatuurscenario's op basis van historische gegevens en aannames over opslag- en transportcapaciteit en de beschikbare hoeveelheid stikstof waarmee gas uit alternatieve bronnen kan worden geconverteerd naar 'pseudo'-Groningengas en de energetische waarde van het alternatieve gas. Al die gegevens zijn per definitie voorlopig, want toekomstig.

Het voor de leveringszekerheid benodigde volume wordt berekend door de beheerder van het landelijk net, GTS. In onderstaande grafiek is te zien hoe de hierop gebaseerde productieplafonds sinds 2015 jaar na jaar een forse daling lieten zien. De geraamde reductie is terug te voeren op wijziging van een aantal aannames, die onder de x-as van de grafiek zijn geplaatst.

Reductie (in mrd m³)	-6	-3	-2,4	-2,2	-2	-1,5	-4,1	-21,2
Aanpassing aannames / uitgangspunten GTS	Van koud naar gemiddeld jaar	Lagere H-gas Wobbe: van 53 naar 51,8	"10% lager", lagere H-gas Wobbe: van 51,8 naar 50	Stikstofinzet van 85% naar 92,5 ombouw centrale Dld	Lagere vraag	Additionele stikstof capaciteit	Stikstof inzet naar 100% OSZ, Norg op pseudo G-gas eenmalig minder vullen	Totale daling 2015 - 2019

*3 bcm Norg

Besluiten en verklaringen reductie in gaswinning Groningen

Toelichting bij grafiek:

Van koud naar gemiddeld jaar: Dit houdt in dat het in het daaropvolgende jaar voor leveringszekerheid benodigde volume is gebaseerd op een jaar met gemiddelde temperaturen, in plaats van een jaar waar een Elfstedentocht zou kunnen plaatsvinden; dat besluit bevatte daarom ruimte om meer te produceren dan het plafond als het onverhoopt toch kouder zou worden.

Lagere H-gas Wobbe: De Wobbe-index is een indicator voor gaskwaliteit. Een lagere H-gaskwaliteit betekent dat meer gas van Groningenkwaliteit kan worden gemaakt met dezelfde hoeveelheid stikstof. Deze waarde is tussen 2015 en nu tweemaal naar beneden bijgesteld. Dat gebeurde omdat uit metingen bleek dat de H-gaskwaliteit in werkelijkheid lager was dan geraamd.

Lagere vraag: Dit is de verwachte marktomvang in het volgende jaar. Die bleek kleiner dan daarvóór was aangenomen, vandaar de daling.

Additionele stikstofcapaciteit: Dat is de extra hoeveelheid stikstof die GTS kan inkopen om H-gas om te zetten in gas van Groningenkwaliteit ('pseudo Groningengas').

Noten:

1) De gegevens en cijfers waarop deze grafiek is gebaseerd zijn publiek toegankelijk. GasTerra is verantwoordelijk voor de onder de x-as geplaatste verklaring van de in de balken weergegeven gasvolumes.

2) 'Norg' verwijst naar de gasopslag in Norg.

Aanbod kleine velden

De productie uit Nederlandse kleine gasvelden en de investeringen in exploratie van nieuwe kleine velden zijn ook in 2019 gedaald. In september 2019 bereikte de productie uit kleine gasvelden het laagste niveau sinds januari 2003. De meeste Nederlandse kleine velden bevinden zich in de eindfase van hun productiecycclus. Daarnaast is sprake van een moeilijk investeringsklimaat door de relatief hoge kosten van het produceren uit nieuwe velden. Daar komt bij dat het maatschappelijk draagvlak voor gaswinning is afgenomen.

Het kabinet heeft aangegeven dat in de afbouwfase van de gasvraag de productie uit kleine gasvelden de voorkeur heeft boven gasimport. Om het economisch perspectief voor de offshore gassector te behouden ligt momenteel een voorstel ter goedkeuring bij de Raad van State om de investeringsaftrek voor de opsporing en winning van gas op de Noordzee te verhogen van 25 naar 40%.

Europese gasvraag

In Noordwest-Europa¹ bedroeg de gasvraag in 2018 261 miljard m³. Naar verwachting zal de vraag naar gas in Noordwest-Europa de komende jaren stabiel blijven. Het kleinverbruikerssegment en de industrie zullen als gevolg van het efficiënter verbruik minder gas afnemen. Deze afname wordt gecompenseerd door een grotere gasbehoefte van elektriciteitscentrales. Het afnemende kostenverschil tussen gas en kolen om elektriciteit op te wekken zorgt er namelijk voor dat de vraag naar gas in elektriciteitscentrales stijgt ten opzichte van de vraag naar kolen.

De export van L-gas naar Duitsland, België en Frankrijk wordt in de periode tot 2030 naar verwachting volledig afgebouwd. In deze landen worden L-gasaansluitingen omgebouwd naar H-gasaansluitingen. In 2018 en 2019 waren in Duitsland ruim 500.000 huishoudens op het H-gasnet aangesloten. In België ging het in dezelfde periode om 80.000 aansluitingen. Frankrijk bouwt tot en met 2020 een klein aantal aansluitingen om. Het grootste deel van het ombouwprogramma wordt in de periode 2022 tot en met 2026 gerealiseerd.

1. Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, België, Nederland, Duitsland, Denemarken, Zweden, Luxemburg en Zwitserland. Bron S&P Global Platts

Nederlandse gasvraag

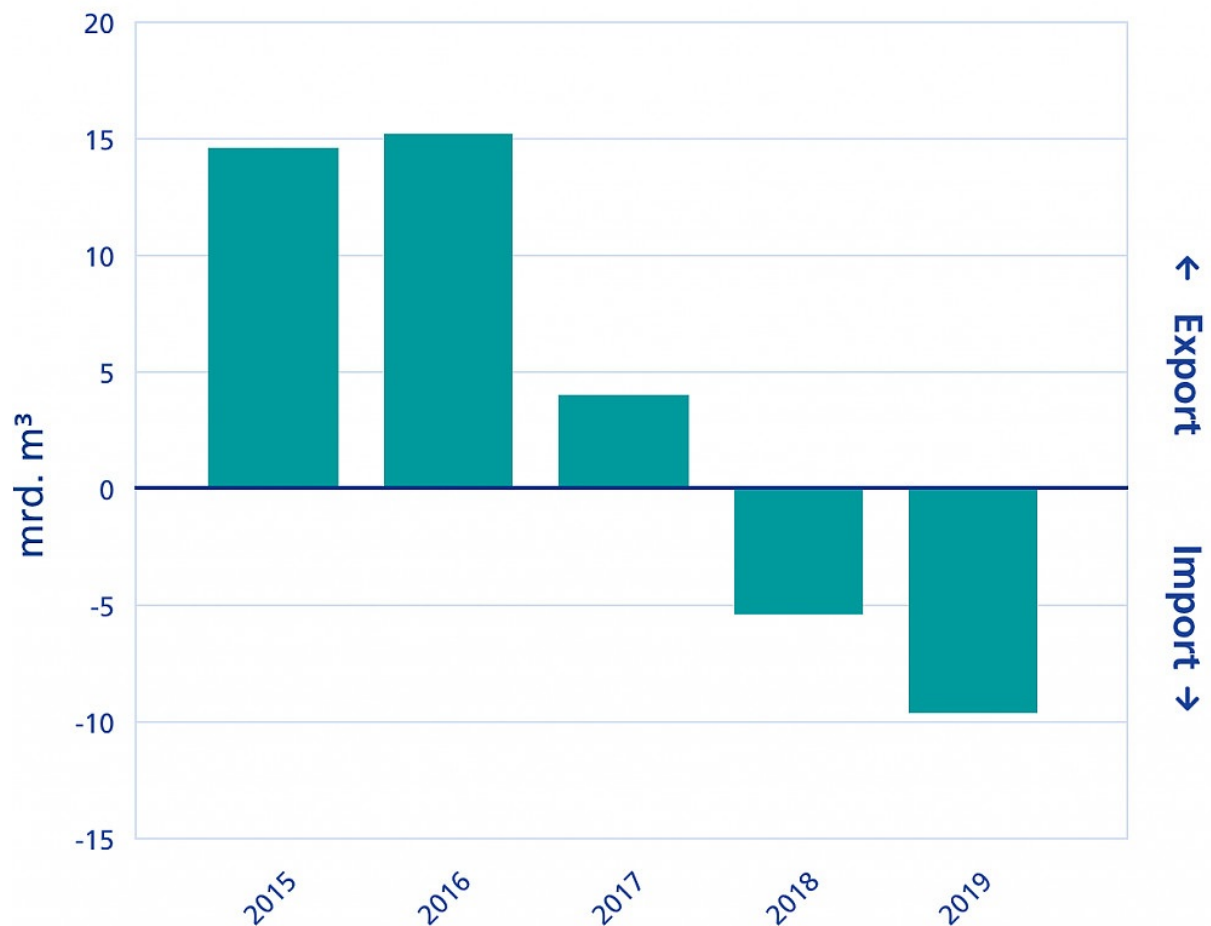
In Nederland bedroeg de vraag naar aardgas in 2018 ruim 36 miljard m³ ². Op basis van de doelstellingen die in het klimaatakkoord zijn opgenomen zal de vraag naar aardgas in de periode tot 2030 verder dalen. Dit is een gevolg van maatregelen om efficiënter met energie om te gaan. Daarnaast speelt ook de keuze voor alternatieve verwarmingssystemen zoals elektrische warmtepompen en warmtenetten een rol.

Nederland in 2018 voor het eerst netto-importeur

Van oudsher was Nederland netto-exporteur van gas dankzij de productie uit het Groningenveld en de kleine velden. De laatste jaren daalt het gasaanbod sneller dan de gasvraag. De daling van het gasaanbod komt door de snel afnemende binnenlandse productie, met name door de minimalisering van de winning in Groningen. Nieuwe kleine velden op zee kunnen de afbouw van Groningen niet compenseren. Nederland is hierdoor in 2018 netto-gasimporteur geworden. In het kalenderjaar 2019 is het netto-importvolume van Nederland verder toegenomen. Met name de importen van LNG zijn gestegen.

In onderstaande grafiek staat de Nederlandse netto export-/importbalans van gas sinds 2015.

Netto export en import gas

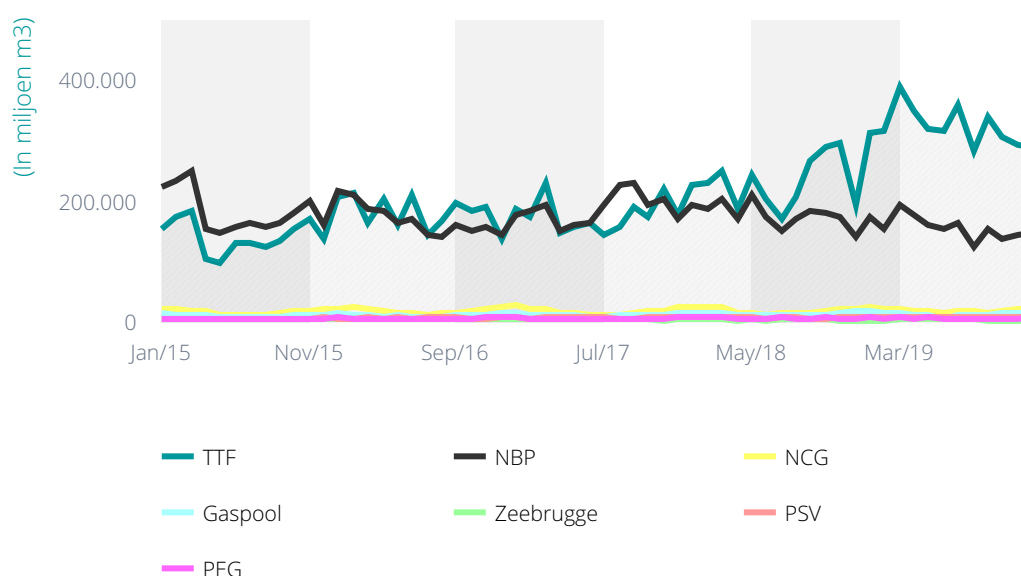

Bron: GTS, ENTSOG

Liquiditeit

De Engelse handelsplaats NBP en TTF zijn de Europese hubs met het hoogst verhandelde volume. Historisch was NBP de grootste hub, maar begin 2016 nam TTF deze leidende positie over. In 2019 heeft TTF haar leidende positie verstevigd. Het verhandeld volume steeg met 40%. Het handelsvolume op NBP is daarentegen 12% gedaald. TTF heeft nu een marktaandeel van bijna 60%. Het aandeel van de Duitse handelsplaatsen NCG en Gaspool is met 6,6% relatief bescheiden.

Verhandelde volumes Europese handelsplaatsen

De sterke groei van TTF tot een Europese en mondiale benchmark voor gas is beïnvloed door verschillende ontwikkelingen. Door de dreigende Brexit zijn partijen voor hun hedging overgestapt van NBP naar TTF. Ook mondiaal opererende LNG-spelers hedgen hun portfolio's vaker op TTF. Van belang is ook dat het LNG aanbod fors is toegenomen sinds de tweede helft van 2018, ook in andere delen van Noordwest-Europa; dit zorgde voor re-hedging van volumes voor de winter en de zomer.

LNG

Sinds 2018 is het LNG-aanbod fors toegenomen doordat diverse nieuwe LNG-productie-installaties zijn opgeleverd, vooral in de VS en Australië. Daarnaast bleef de groei van de gasvraag in Oost-Azië achter bij eerdere verwachtingen, waardoor er sinds dat jaar sprake is van overaanbod. In 2019 heeft ook Rusland zijn capaciteit fors uitgebreid door de ingebruikname van Yamal.

De achterblijvende groei in Oost-Azië leidde tot lagere LNG-prijzen in deze regio. Het gevolg daarvan is een kleinere spread tussen enerzijds het prijsniveau in Oost-Azië en anderzijds op de NBP en de TTF. Daardoor wordt meer LNG, vooral vanuit de 'Atlantic Basin' en Yamal, naar Europa gebracht.

Veel partijen verwachten dat deze situatie nog enige jaren zal duren. Europa wordt door het overaanbod interessanter als afzetmarkt voor LNG, ook in periodes dat de prijs in Europa minder interessant is dan in Azië. LNG is daarmee een belangrijke factor geworden in de vraag/aanbod balans binnen Europa.

Regulering

Regulering op nationaal en Europees niveau heeft impact op de bedrijfsvoering van GasTerra. We volgen de ontwikkelingen en waar mogelijk en zinvol proberen we beleidsvoornemens te beïnvloeden. In het geval van nieuwe regulering zorgt de onderneming dat zij tijdig aan deze verplichtingen kan voldoen.

Op GasTerra zijn de *Regulation in Energy Markets Integrity and Transparency* (REMIT) en de *Market Abuse Regulation* (MAR) van toepassing. In deze verordeningen, die respectievelijk van toepassing zijn op voor de groothandel bestemde energieproducten en financiële instrumenten, is een verbod op handel met voorkennis en marktmanipulatie opgenomen. Daarnaast moeten marktpartijen in het kader van REMIT aan uitgebreide rapportageverplichtingen voldoen. GasTerra heeft hiervoor de nodige procedures geïmplementeerd.

Sinds 2018 is de herziene *Markets in Financial Instruments Directive* (MiFID II) van toepassing op energiebedrijven die in financiële instrumenten handelen. De handel in contracten is een van deze financiële instrumenten. Voor GasTerra is dit een nevenactiviteit. Om die reden maken wij gebruik van de nevenactiviteitsvrijstelling, waarin MiFID II voorziet.

Vanaf 2020 is de Europese Netcode Tarieven (NC TAR) in Nederland volledig van kracht. De inkomsten van GTS uit entry- en exitpunten worden als gevolg daarvan anders verdeeld (40%/60%). Daarnaast geldt sinds 1 januari hetzelfde transporttarief voor alle entry- en exitpunten van GTS. De korting voor transport van en naar bergingen is verhoogd van 25% naar 60%.

Na het eerste kwartaal van 2020 zullen er op de Nederlandse grens diverse grenspunten samengevoegd worden tot een nieuw virtueel punt (VIP's).

Het komende jaar zal er meer duidelijkheid komen over het Methodebesluit voor de periode 2022 en verder. Belangrijke thema's in de komende reguleringsperiode zijn het afnemende gebruik van het landelijk net en investeringen in onder meer waterstoftechnologie ten behoeve van de energietransitie in combinatie met omzetregulering van GTS. Verwacht wordt dat deze ontwikkelingen leiden tot aanzienlijke tariefverhogingen de komende jaren.

Energie- en klimaatbeleid

Nederland en de EU werken aan de transitie naar een klimaatneutrale energievoorziening. Het op 28 juni 2019 gepresenteerde Klimaatakkoord staat centraal in het Nederlandse klimaat- en energiebeleid. In het akkoord staan meer dan 600 afspraken om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan. De afspraken betreffen de sectoren elektriciteit, gebouwde omgeving, industrie, landbouw en mobiliteit.

In de elektriciteitssector moet in 2030 70% van alle elektriciteit uit hernieuwbare bronnen komen. Dat gebeurt met windturbines op zee, op land en met zonnepanelen op daken en in zonneparken. Omdat de stroomvoorziening meer afhankelijk wordt van het grillige weer zijn veel maatregelen nodig om de levering betrouwbaar te houden.

In de gebouwde omgeving moeten in 2050 zeven miljoen woningen en één miljoen gebouwen van het aardgas af. Als eerste stap moeten daarvoor tot 2030 anderhalf miljoen bestaande woningen verduurzaamd worden.

De industrie dient in 2050 circulair te zijn en vrijwel geen broeikasgas meer uit te stoten. De fabrieken dienen dan te draaien op duurzame elektriciteit uit zon en wind of energie uit aardwarmte, waterstof en biogas. De grondstoffen zouden uit biomassa, reststromen en –gassen moeten komen. De restwarmte gebruikt de industrie zelf of levert die aan de tuinbouw of gebouwen en woningen. De industrie is dan naast gebruiker van energie ook producent en buffer van energie. In 2030 moet de industrie al flink minder CO₂ uitstoten en een tussenstap hebben gezet op weg naar volledige duurzaamheid.

GasTerra draagt met name bij aan de verduurzaming in deze sectoren door met partners de ontwikkeling van duurzame gassen te bevorderen.

In Europa werd op 11 december 2019 de 'Green Deal' door de nieuwe Europese Commissie onder leiding van Ursula von der Leyen aangekondigd. Hierin staat dat deze Europese Commissie streeft naar klimaatneutraliteit in 2050 en 50 à 55% CO₂-reductie in 2030. Deze doelen dienen te worden vastgelegd in een Klimaatwet. Uiterlijk medio 2021 zal de energiewetgeving geëvalueerd en indien nodig herzien worden. In 2023 zullen EU-lidstaten hun nationale energie- en klimaatplannen aanpassen aan de nieuwe klimaatambities.

Het pakket raakt aan verschillende beleidsgebieden, waaronder schone energie, duurzame industrie en bouwen en renoveren. De plannen moeten de komende jaren worden uitgewerkt in concrete maatregelen. In het kader van schone energie zijn diverse maatregelen aangekondigd, waaronder het verduurzamen van de gasector en versterkte steun voor de ontwikkeling van duurzame gassen.

Groen gas

Groen gas wordt in steeds meer transitieplannen als kosteneffectief en relatief eenvoudig verduurzamingsalternatief genoemd. In het Klimaatakkoord toont de groengassector de ambitie om de benodigde 70 PJ groen gas in 2030 te produceren.

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat verwacht dat in 2050 nog tussen de 40% en 60% gasvormige energiedragers - bij voorkeur duurzame, zoals groen gas en groene waterstof - nodig zullen zijn voor de energievoorziening. Nederland heeft een potentieel van 70 PJ (twee miljard kubieke meter) in 2030 ([bron CE Delft](#)). Dit gas is nodig om woningen in binnensteden en buitengebieden, delen van de transportsector en industrieën te kunnen verduurzamen, aangezien elektrificatie, warmtenetten of waterstof daar niet of nog niet haalbaar, te duur of niet marktrijp zijn.

De vraag naar groen gas groeit al met al, zowel in Nederland als in de rest van Europa, sterk als gevolg van de klimaatdoelstellingen. In 2018 werd 115 miljoen kubieke meter groen gas gecertificeerd. In 2019 steeg het volume naar 144 miljoen kubieke meter. Naar verwachting stijgt het gecertificeerde volume in 2020 naar 180 miljoen kubieke meter. Vergisting van biomassa is op dit moment de meest gebruikte technologie om groen gas te produceren.

Het aanbod van groen gas blijft niettemin sterk achter bij de toenemende vraag. Verschillende knelpunten waaronder het verkrijgen van vergunningen voor productielocaties en het contracteren van voldoende duurzame biomassa zorgen ervoor dat het productiepotentieel van groen gas niet volledig wordt benut. Ook de knelpunten rondom stikstofuitstoot en depositie zetten vreemd genoeg een rem op de groei van de productie van duurzaam gas. Er is een set aan impulsen nodig die de groengasproductie stimuleren. De overheid werkt aan beleid dat de groengassector in staat moet stellen om voldoende aanbod van groen gas te kunnen creëren. Daarnaast is er innovatie en samenwerking binnen de groengassector nodig zodat het aanbod substantieel kan groeien.

CO₂-afhankelijke energiebelasting

In de discussies over het Klimaatakkoord is vastgesteld dat de belasting op elektriciteit en aardgas gelijk wordt getrokken. Dit resulteerde in een verhoging van de belasting op aardgas en verlaging van de belasting op elektriciteit.

GasTerra is in beginsel niet tegen een herverdeling van lasten, vooropgesteld dat deze bijdraagt aan een reductie van de CO₂-uitstoot. Voor zowel elektriciteit als (aard)gas geldt dat het gebruik CO₂-neutraal kan zijn. GasTerra bepleit dat de hoogte van de energiebelasting verband houdt met de CO₂-uitstoot van verschillende soorten gas. Daarom hebben we onderzoeksbureau CE Delft in 2019 [onderzoek](#) laten doen naar een op CO₂-emissies gebaseerde energiebelasting op gas.

Een CO₂-afhankelijke energiebelasting is niet alleen mogelijk maar ook wenselijk, omdat daarmee de productie van gas en elektriciteit met een lage CO₂-voetafdruk wordt gestimuleerd. Uit onderzoek naar belastingssystemen in het buitenland concludeert CE Delft dat er twee manieren zijn om dit te doen: via een bronbelasting of door een eindgebruikersheffing. Bij een bronbelasting wordt de CO₂-uitstoot zoveel mogelijk bij de productie van fossiele energie in rekening gebracht. Belastbaar is dan de fysieke productie of, bij import, de invoer van het gas. Het is mogelijk deze belasting te heffen bij invoedpunten van het GTS-netwerk. Hier brengen de landelijke netbeheerders dan het CO₂-tarief in rekening. De enige belastingplichtige wordt GTS, die dit doorbelast aan de shippers. Bij de eindverbruikersbelasting is de leverancier net als nu heffingsplichtig en rekent de belasting door aan de eindgebruiker.

In beide varianten vertaalt de CO₂-afhankelijke energiebelasting zich in een prijs voor groengascertificaten waardoor een afgeleide markt ontstaat voor duurzame gassen. Voor beide varianten is een goed werkend monitoringssysteem essentieel. Internationaal zullen afspraken moeten worden gemaakt over het wederzijdse erkennen en annuleren van certificaten binnen verschillende stimuleringsystemen (om dubbeltellingen te voorkomen).

De studie van CE Delft toont aan dat een gerichte CO₂-belasting, meer dan een algemene energiebelasting, een kosteneffectief middel is om klimaatdoelen te realiseren. Voorwaarde is dat er een transparant certificeringssysteem is voor groengas. In dat geval zal de CO₂-emissiebelasting bijdragen aan de groengasproductie in Nederland en daarmee de positie van groengas op de lange termijn verbeteren en leiden tot lagere energietransitiekosten in Nederland.

In dialoog met onze omgeving

We willen weten wat de samenleving van ons verwacht en transparant zijn over onze activiteiten. Daarom voeren we regelmatig gesprekken met onze stakeholders. Ze zijn weergegeven in onderstaande illustratie:

Stakeholdergroepen

GasTerra vindt het belangrijk om inzicht te krijgen in de opvattingen van stakeholders over de economische, ecologische en sociale impact van de organisatie. Om deze informatie te verkrijgen wordt, naast de reguliere gesprekken met stakeholders, jaarlijks een stakeholderdialoog uitgevoerd. Het ene jaar wordt een uitgebreide stakeholderdialoog gehouden, waarbij alle in bovenstaand schema genoemde stakeholders

worden benaderd. Het andere jaar een lichte versie, waarbij alleen gekeken wordt in hoeverre er ontwikkelingen zijn waardoor een update op bepaalde punten wenselijk is. De bevindingen uit de stakeholderdialoog vormen belangrijke informatie om te komen tot de materialiteitsmatrix. De materialiteitsmatrix wordt opgenomen in het Business Plan en is mede-bepalend voor de strategie. In het jaarverslag wordt aan stakeholders gerapporteerd over de behaalde doelstellingen op de materiële onderwerpen. Deze cyclus hanteren wij al enige tijd. Daarbij is het altijd mogelijk dat zich gedurende een jaar ontwikkelingen voordoen die pas in een volgende cyclus in een stakeholderdialoog of Business Plan kunnen worden meegenomen.

Deze situatie deed zich voor in 2019. In de periode juni – oktober 2019 hebben we de uitgebreide variant van de stakeholderdialoog uitgevoerd door middel van een enquête en verdiepende interviews. Dit was voordat besloten werd GasTerra op termijn op te heffen en een afbouwplan op te stellen. Daardoor gaat de stakeholderdialoog dus in beginsel uit van 'business as usual'. Bij de formulering van de vragen is echter wel rekening gehouden met een mogelijk afbouwscenario aangezien GasTerra en aandeelhouders al verschillende toekomstscenario's met elkaar aan het verkennen waren. De uitkomsten van de stakeholderdialoog wegen daarom mee bij het formuleren van het afbouwplan, hetgeen zijn weerslag zal hebben in het Business Plan 2021.

Onze reguliere gesprekken met stakeholders geven geen aanleiding om aan te nemen dat de publieke aankondiging omtrent de afbouw van GasTerra voor stakeholders een reden zou zijn om de mening over de economische, ecologische of sociale impact van de organisatie bij te stellen. Daarom verwachten wij dus niet dat een stakeholderdialoog momenteel aanzienlijk andere resultaten en andere materiële onderwerpen zou opleveren.

In 2018 is met een aantal stakeholdergroepen gesproken over de rol van GasTerra in de huidige en toekomstige gasmarkt. Naast de rol in de traditionele gasmarkt verwezen zij daarbij ook naar onze rol in de markt voor hernieuwbare gassen. Diverse partijen waren van mening dat GasTerra de huidige activiteiten in de gasmarkt moet voortzetten, maar gaven aan dat het bedrijf zich daarnaast ook nadrukkelijk zou kunnen richten op het faciliteren van een markt voor hernieuwbare gassen. In 2019 is dit onderwerp aan alle stakeholdergroepen voorgelegd en is gesproken over toekomstige contractuele relaties, de afbouw van de gaswinning in Groningen, het behouden van een 'kwaliteitsloos' TTF (dat wil zeggen dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen laagcalorisch en hoogcalorisch gas), het afsluiten van importcontracten en het winnen van aardgas uit Nederlandse kleine velden. Ook is gesproken over de rol van GasTerra op de markt voor hernieuwbare gassen met name die voor groen (bio-) gas en waterstof. In deze gesprekken bleek dat stakeholders de bijdrage van GasTerra aan de werking van de huidige gasmarkt, met name op TTF, onderkennen en waarderen. Verder zagen zij een rol weggelegd voor GasTerra in het afsluiten van (nieuwe) importcontracten. De kennis en kunde die GasTerra in huis heeft, werd als waardevol voor de energietransitie gezien. Partijen menen bovendien dat deze onder andere ingezet zouden kunnen worden bij het opzetten van een waterstofmarkt.

De uitkomsten van de enquête laten zien dat stakeholders het meeste belang hechten aan de mate waarin GasTerra voldoet aan zijn contractuele verplichtingen. Daarna volgen de onderwerpen duurzame inzetbaarheid, ketenbeheer, economische prestatie en de rol van GasTerra in de gasmarkt. Deze onderwerpen liggen volgens de stakeholders qua belang dicht bij elkaar. Tijdens de verdiepende interviews is meer achtergrondinformatie verkregen bij de resultaten van de online enquête.

De directie van GasTerra heeft het belang dat stakeholders hechten aan de onderwerpen afgezet tegen het belang dat GasTerra er zelf aan hecht. Het resultaat is de materialiteitsmatrix, die is opgenomen in het Business Plan 2020 en die medebepalend is voor de te ontwikkelen strategie. De materiële onderwerpen voor 2020 zijn: contractuele verplichting, economische prestatie, duurzame inzetbaarheid, rol van GasTerra in de gasmarkt en duurzame energievoorziening. Deze onderwerpen waren in 2019 ook materieel. Ten opzichte van vorig jaar is het onderwerp ketenbeheer (draagvlak voor werkzaamheden) als materieel onderwerp afgefallen. GasTerra vindt de keten belangrijk, maar heeft gezien de aard van zijn werkzaamheden beperkte invloed.

In dit verslag leggen we verantwoording af over de ontwikkelingen ten aanzien van de onderwerpen die in 2019 materieel waren en laten we zien wat de doelstellingen op de materiële onderwerpen voor 2020 zijn.

Materialiteitsmatrix

Voor de materiële onderwerpen zijn binnen de strategische doelen volume, prijs, kosten en anticiperen, subdoelstellingen voor 2020 bepaald.

Materieel thema	Strategische doelen	Doelstelling 2020
Contractuele verplichting	Volume Prijs	GasTerra komt de contractuele verplichtingen volledig na.
Economische prestaties	Volume Prijs Kosten Anticiperen	We benutten zo volledig mogelijk de middelen in ons portfolio. We benutten het marktpotentieel voor optimalisatie. We maken een marge op onze in- en verkopen. Succesvol heronderhandelen van export- en importcontracten.
Duurzame inzetbaarheid	Kosten Anticiperen	Er zijn 0 ongevallen met verzuim en het percentage ziekteverzuim is in het kalenderjaar 2020 lager dan 2,5%. Opstellen afbouwplan met inachtneming van de duurzame inzetbaarheid van de medewerkers. Begeleiden van medewerkers naar een passende toekomst. Benutten competenties medewerkers in externe projecten.
Duurzame energievoorziening	Anticiperen	We nemen deel aan een aantal projecten uit de Strategische Agenda van GILDE (Gas In een Langetermijn Duurzame Energievoorziening). We leiden het project Groen Gas. In ons energietransitie budget leggen we de focus op duurzame gassen zoals groen gas en waterstof. Samen met partners ontwikkelen we een programma voor het bereiken van de benodigde jaarlijkse groengasproductie van twee miljard kubieke meter in 2030 die in het Klimaatakkoord is opgenomen. Daartoe participeren we in grootschalige groen gas projecten.
Rol van GasTerra in de gasmarkt	Anticiperen	GasTerra stelt NAM in staat uitvoering te geven aan de door de minister vastgestelde operationele strategie en streeft ernaar het door NAM aangeboden jaarvolume aan Groningengas te verkopen. Het door NAM aangeboden jaarvolume is gebaseerd op de door de minister van Economische Zaken en Klimaat vastgestelde graaddagenformule. Herijking missie en visie van GasTerra in verband met het op te stellen afbouwplan.

Waardecreatiemodel

De versnelde afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld betekent dat de kernactiviteit van GasTerra op termijn komt te vervallen. De aandeelhouders hebben de directie van GasTerra daarom na zorgvuldige afweging van diverse toekomstscenario's verzocht een afbouwplan op te stellen voor de onderneming. Dit plan wordt in de eerste helft van 2020 opgesteld en heeft als uitgangspunt dat GasTerra ook de komende periode kan bijdragen aan een verantwoorde gaswinning uit het Groningenveld en zijn contractuele

verplichtingen zal blijven nakomen. Het waardecreatiemodel geeft weer hoe GasTerra met de huidige missie, visie en strategie waarde toevoegt. Deze missie en de bijbehorende strategie waren ook in 2019 de uitgangspunten voor de bedrijfsvoering, maar zullen in 2020 worden aangepast naar aanleiding van het besluit over de gaswinning in Groningen en de komende afbouw van GasTerra. Op basis daarvan zal, indien nodig, ook een nieuw waardecreatiemodel worden opgesteld.

Inputs

Gas

Totaal volume 51,5 mrd m³

- Groningen
- Kleine velden
- Virtuele handelsplaatsen
- Import
- Groen gas

Gasmarkt

- Fluctuerende gasprijs
- Gascontracten
- Licenties
- Handelspartners
- Ondergrondse gasopslag

Organisatie

- 131,2 Fte
- 141 medewerkers
- Diversiteit
- Arbeidsvoorwaarden
- Hoofdkantoor Groningen

Kennis en systemen

- Kennis van de gasmarkt
- IT-systemen

Financiën

- Eigen vermogen €180 mln
- Investerings €2,0 mln

Maatschappij

- Stakeholders
- Imago van gas

Business Model

Het maximaliseren van de waarde van het Nederlands aardgas

Anticiperen

GasTerra anticipeert op een veranderende omgeving en luistert naar zijn stakeholders, zodat kansen en bedreigingen geïdentificeerd zijn en GasTerra ook in de toekomst aan zijn missie van waarmedemaximalisatie kan voldoen.

Volume

GasTerra streeft naar het geheel verkopen van het aan GasTerra aangeboden volume aan gas.

Prijs

GasTerra streeft naar het realiseren van een marktconforme prijs met een zo hoog mogelijke marge met het gehele portfolio.

Kosten

GasTerra zorgt voor een juiste balans tussen kosten enerzijds en waarde en zorgvuldigheid anderzijds.

Governance
Risico-management
Public Affairs
Public Relations

Outputs

Gas

Totaal volume 51,5 mrd m³

- Virtuele handelsplaatsen
- Aansluiting klanten
- Grenspunten

Gasmarkt

- 100% nakomen contractuele verplichtingen
- 28,5 miljard m³ NL gas ingekocht (Groningen & Kleine velden)

Organisatie

- 101 mannen, 40 vrouwen
- 1,67% ziekteverzuim
- Veiligheid/ongevallen

Kennis en systemen

- Trainingskosten: 1,09% van totale personeelskosten
- Opleiding en loopbaanmogelijkheden
- 99,95% beschikbaarheid hoog kritische systemen

Financiën

- Omzet €8.832 mln
- Netto-winst €36 mln
- Werkkapitaal €241,9 mln
- S&P credit rating AA+ (Negative Outlook)

Maatschappij

- Deelname
- Transparantiebenchmark
- Kennis delen en kennis ontwikkelen over energie(transitie)
- Steunen energietransitieprojecten
- Industrieklanten verduurzamen
- Sponsoring in de regio
- €6,4 mln lokale inkoop facilitair

Outcomes

Gas

- Leveringszekerheid van de eigen portfolio
- Bestendige relatie met klanten en leveranciers
- Aardgasbaten

Groen

- Kennisdeling en -ontwikkeling over de rol van gas in de energievoorziening in R&D, onderwijs en publieke debat
- Bijdragen aan de verstandige transitie naar een klimaatneutrale energievoorziening

Groningen

- Hoogwaardige werkgelegenheid regio
- Leveren betekenisvolle bijdrage aan lokale samenleving

Samenvatting resultaten

	2019	2018
Inkomsten en kosten in miljoenen euro's		
Netto-omzet	8 832	11 153
Gasinkoop	8 433	10 779
Transportkosten	271	274
Resultaten in miljoenen euro's		
Resultaat voor belasting	48	48
Netto-winst	36	36
Dividend	36	36
Overige financiële gegevens		
Investerings (in miljoenen euro's)	2	1,4
Liquideitsratio	1,2	1,1
Balansgegevens ultimo jaar, in miljoenen euro's		
Balans totaal	1 332	1 960
Eigen vermogen (vóór resultaatbestemming)	216	216
Kortlopende schulden	1 083	1 744
Verkochte volumes in miljarden kubieke meter		
Totale afzet	51,5	55,5
Nederland	32,3	31,8
Overig Europa	19,2	23,7
Eigen medewerkers ultimo jaar, in fulltime-equivalenten	131,2	141,4
Veiligheid & gezondheid		
Ziekteverzuim (in procent)	1,67	2,47
Gemiddelde verzuimfrequentie	0,81	0,98

De solvabiliteitsratio van GasTerra is niet opgenomen aangezien deze vanwege de afspraken tussen de verschillende entiteiten in het Gasgebouw (zie [jaarrekening](#)) niet representatief is. Eén van die afspraken betreft de transferprijs voor Groningengas, waardoor GasTerra een vaste winst maakt van 36 miljoen euro.

De investeringen zijn niet materieel en betreffen met name de geactiveerde kosten van zelf ontwikkelde software ter ondersteuning van de bedrijfsprocessen.

Materiële onderwerpen

De materiële onderwerpen voor 2019 waren contractuele verplichting, economische prestatie, duurzame inzetbaarheid, duurzame energievoorziening en draagvlak voor werkzaamheden. Deze onderwerpen zijn mede op basis van de uitkomsten van de in 2018 gehouden stakeholderdialoog bepaald en zijn input geweest voor de strategie in 2019. Op deze materiële onderwerpen gaan we in dit hoofdstuk nader in.

Contractuele verplichting

Eén van de thema's van de stakeholderdialoog was het nakomen van de contractuele verplichtingen. Hieronder verstaan wij dat onze onderneming op elk moment van het jaar voldoende gas in portfolio heeft om aan onze leveringsverplichtingen aan onze klanten te kunnen voldoen. Voor stakeholders, met name onze klanten, is dit het belangrijkste thema. Ook voor GasTerra geldt dat het nakomen van deze verplichtingen als eerste prioriteit geldt en blijft gelden. Om dit mogelijk te maken moet GasTerra ervoor zorgen dat zijn verkoopverplichtingen in evenwicht zijn met zijn aanbod. In het verleden kon dit gedaan worden door het Groningenveld op of af te regelen; nu balanceren we dat met in- en verkopen op de markt.

Economische prestatie

Dat de onderneming economische prestatie als materieel onderwerp benoemt is evident. Als de economische prestaties niet goed zijn dan heeft dit invloed op alle stakeholders. In dit verband streeft de onderneming naar een efficiënte bedrijfsvoering met een goede balans tussen kosten en zorgvuldigheid.

Inkoop

GasTerra kocht in 2019 51,5 miljard kubieke meter gas in (2018: 56,0 miljard kubieke meter). Daarvan was 16,2 miljard kubieke meter afkomstig uit het Groningensysteem (inclusief bergingen) en 12,3 miljard kubieke meter uit kleine velden. 23,0 miljard kubieke meter is voornamelijk ingekocht op handelsplaatsen en via import.

De volumes uit het Groningensysteem wijken af van de productiecijfers die NAM rapporteert. Dit verschil wordt onder meer veroorzaakt door eigen gebruik bij de productie en het verschil tussen injectie en productie uit de ondergrondse gasopslagen. Bovendien rapporteert GasTerra volumes per kalenderjaar, terwijl de winningsinstructie aan NAM voor een gasjaar geldt.

In het afgelopen decennium daalde de inkoop van gas uit kleine velden elk jaar met ongeveer twee miljard kubieke meter. Dit komt doordat de reserves in de kleine velden afnemen (depletie). Hierdoor daalt de druk in deze velden en neemt de productie gestaag af. Hoewel nog voortdurend reserves in nieuwe kleine velden worden gevonden, compenseert dit de afname in productie niet. De verwachting voor de komende jaren laat een verdere daling zien. Deze prognoses zijn gebaseerd op opgaven van de producenten en TNO.

GasTerra heeft in 2019, 9,0 miljard kubieke meter geïmporteerd uit Noorwegen, Rusland, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Door het langetermijnkarakter van de importcontracten waren er in dit segment verder weinig veranderingen ten opzichte van de voorgaande jaren.

Leveringen

GasTerra heeft in 2019, 51,5 miljard kubieke meter gas geleverd aan klanten (2018: 55,5 miljard kubieke meter en een voorraadmutatie van 0,5 miljard kubieke meter). Een deel van het geleverde gas is geleverd op de traditionele afleverpunten zoals de aansluitingen en grenspunten. Ook leveren we veel van ons gas aan onze klanten op TTF, vanwaar zij het weer verder verhandelen of transporteren naar hun eindgebruikers.

Dit betekent dat het gas verschillende malen van eigenaar kan wisselen voordat het daadwerkelijk bij de eindgebruiker terecht komt. Hierdoor hoeft gas dat door buitenlandse partijen wordt gecontracteerd niet noodzakelijkerwijs de grens over te stromen en kan gas dat wij op de TTF verkopen uiteindelijk wel de grens over stromen.

Beprijzing

De prijzen van de leveringen van GasTerra waren lager dan in 2018. In 2019 werd gemiddeld 17,0 eurocent per kubieke meter betaald tegen 20,0 eurocent in 2018. Deze lagere prijzen hangen samen met prijzen op handelsplaatsen. De prijzen op de TTF waren in 2019 gemiddeld lager dan in de voorgaande jaren. De month-ahead-prijs was in 2019 gemiddeld 7,5 eurocent/kubieke meter lager dan in 2018. Medio 2019 bereikte deze prijs een dieptepunt, op bepaalde dagen circa 9 €/MWh. De laatste keer dat dit gebeurde was in 2009.

Na de piek in oktober 2018 begonnen de prijzen fors te dalen door een sterke toename van de LNG-aanvoer en zacht weer in de wintermaanden. Daardoor werd veel minder een beroep gedaan op de bergingen. Deze daling zette door in het voorjaar van 2019.

Ontwikkeling maandgemiddelde TTF Month-ahead prijs

Bron: ICIS Heren

Doordat de ingekochte volumes uit het Groningen veld gestaag afnemen en de volumes die GasTerra op de spotmarkt inkoopt stijgen, is het van steeds groter belang om prijsconcepten van in- en verkopen in de portfolio goed op elkaar af te stemmen. Intussen is gebleken dat GasTerra goed in staat is om de effecten van prijsschommeling in de portfolio te managen.

In 2019 zijn over meerdere bestaande import- en exportcontracten heronderhandelingen gevoerd. Indien het niet lukt om tot overeenstemming te komen volgt een arbitrage. In 2019 voerde GasTerra twee arbitrages die ultimo 2018 nog niet waren afgerond. Ultimo 2019 was een van deze arbitrages afgerond.

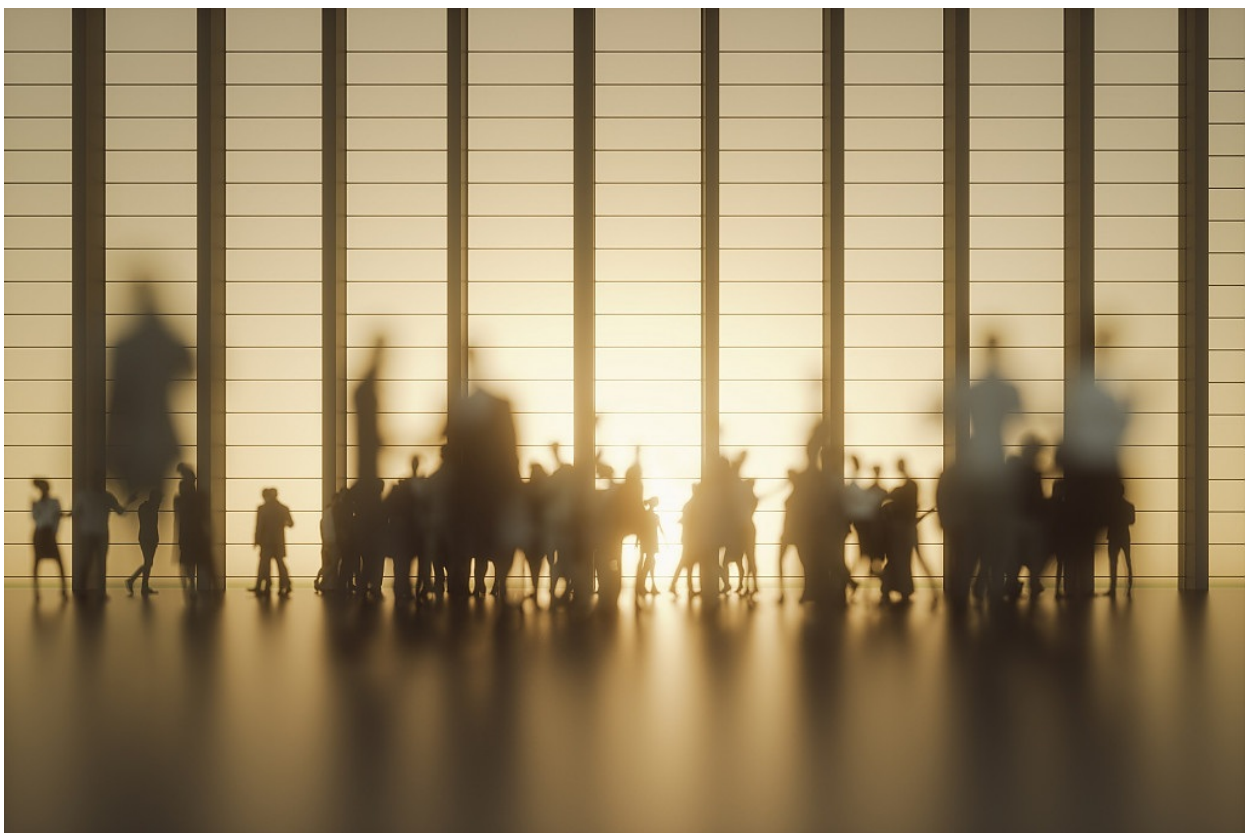
Daarnaast zijn in het begin van 2019 twee nieuwe arbitrages gestart die ultimo 2019 nog niet waren afgerond. Mogelijke uitkomsten van nog niet afgeronde heronderhandelingen of daarmee verbonden arbitrages worden, gezien de onzekerheid van de uitkomst, niet verwerkt in de jaarrekening.

Transport

Om aan de verplichtingen van onze handelscontracten te kunnen voldoen, boeken wij transportcapaciteit bij netbeheerders, met name bij GTS. In 2019 bedroegen de kosten voor de inkoop van transportcapaciteit 271 miljoen euro. Dat is 3 miljoen lager dan in 2018. GasTerra heeft aanzienlijke hoeveelheden langjarig geboekte transportcapaciteit niet meer nodig. Deze 'not needed' transportcapaciteit biedt GasTerra op de secundaire markt te koop aan, met slechts beperkt verkoopsucces. Opzegging van deze not-needed capaciteit is volgens GTS niet zonder meer mogelijk. Omdat de transporttarieven die GTS in rekening brengt stijgen lopen de kosten op. Hier staan geen hogere opbrengsten voor GasTerra tegenover. Voor deze problematiek dient in de komende tijd een oplossing te worden gevonden die recht doet aan alle betrokken belangen.

Duurzame inzetbaarheid

Het besluit om GasTerra af te bouwen heeft uiteraard grote impact op de medewerkers. Het geeft weliswaar duidelijkheid na een lange periode van onzekerheid over de gevolgen van het stoppen met de gaswinning in Groningen, maar betekent wel dat alle medewerkers op termijn hun baan verliezen. Dat dit ingrijpend is, behoeft geen betoog. Het is nog onduidelijk hoe de afbouw precies wordt vormgegeven. De komende tijd wordt dit nader uitgewerkt in een afbouwplan. In ieder geval is nu een periode aangebroken waarin GasTerra zeker op korte termijn op de oude voet door moet gaan, maar medewerkers tegelijk willen investeren in hun toekomst buiten het bedrijf. Dit stelt de onderneming voor een bijzondere uitdaging.

GasTerra zal er vanuit zijn rol als werkgever voor zorgen een en ander in overleg met de medewerkers zo goed mogelijk te begeleiden. Hiervoor is een sociaal plan opgesteld met daarin een compensatie- en begeleidingspakket. Het uitgangspunt is medewerkers van werk-naar-werk te helpen. Het komt erop aan gedurende de afbouwfase het vertrek van medewerkers te faciliteren, echter zonder dat de bedrijfscontinuïteit in gevaar komt.

Om ook in de afbouwfase het hoge kwaliteitsniveau in stand te houden dat stakeholders van ons gewend zijn blijft de motivatie en betrokkenheid van medewerkers cruciaal. Deze eis staat centraal in het nieuwe HR-beleid dat in 2019 is geïmplementeerd en waarin persoonlijke ontwikkeling van medewerkers en loopbaanontwikkeling zowel binnen als buiten GasTerra centraal staan.

Rol van GasTerra in de gasmarkt

Onderdeel van de stakeholderdialoog 2018 en 2019 was de rol van GasTerra in de huidige en toekomstige gasmarkt. Naast de rol in de traditionele markt verwezen de stakeholders daarbij ook naar de markt voor hernieuwbare gassen. Door het recente besluit om GasTerra af te bouwen, heeft dit materiële onderwerp een nieuwe betekenis gekregen.

GasTerra heeft een centrale functie in de Nederlandse gasketen. Het is de enige afnemer van het Groningengas en daarnaast de grootste inkoper van kleineveldengas. We hebben een tweeledige taak. Om te beginnen moeten we onze portfolio in balans houden. Dat betekent dat de gecontracteerde inkoop- en verkoopvolumes met elkaar in evenwicht moeten zijn. Daarnaast zijn we verplicht om de transporteur van het gas, GTS, in staat te stellen het gasnetwerk fysiek te balanceren. Zodra er teveel of te weinig gas in het systeem zit, wordt gas verkocht dan wel ingenomen om het evenwicht te herstellen.

GasTerra beschikt over verschillende bronnen om het laagcalorische gas te leveren waar miljoenen huishoudens en een groot aantal grootafnemers afhankelijk van zijn. Allereerst de gasopslag in Norg, die nu ook met het zogeheten pseudo-Groningengas (hoogcalorisch gas dat op Groningenkwaliteit is gebracht door er stikstof bij te mengen) gedeeltelijk kan worden gevuld. Daarnaast de gasopslag in Alkmaar. Ten slotte, naar verwachting tot medio 2022, het 'echte' Groningengas. Hoewel de productie uit het Groningenveld de afgelopen jaren aanzienlijk is gedaald, blijft het tot dat jaar onmisbaar om de leveringszekerheid te waarborgen.

Hoogcalorisch gas komt uit de Nederlandse kleine velden en uit het buitenland. Door de gestage afbouw van Groningen en het uitgeput raken van de kleine velden is Nederland netto-importeur van aardgas geworden. De importbehoefte zal de komende jaren verder toenemen. GasTerra importeert ruwweg een derde van dit gas (situatie 2018). Omdat GasTerra geen aanvullende importvolumes zal contracteren, zullen andere partijen dan GasTerra in de toekomst steeds hogere volumes in het buitenland moeten kopen.

Tenslotte kan GasTerra een beroep doen op de handelsplaats TTF. Dit is geen fysiek punt maar een virtuele plek waar gas dat zich al in het systeem bevindt, wordt verhandeld. Hier komen vraag en aanbod samen en worden de gasprijzen bepaald. Eventuele onbalans in hun portfolio kunnen shippers hier direct herstellen door koop of verkoop van gas.

Hoewel GasTerra nu zijn afbouwfase ingaat en dus op termijn zal verdwijnen, blijft ons bedrijf zolang het bestaat medeverantwoordelijk voor het balanceren van het gassysteem. GasTerra heeft bovendien langetermijnovereenkomsten met een aantal grote buitenlandse klanten en producenten. De afspraken die daarin zijn opgenomen, verdwijnen niet omdat GasTerra ophoudt te bestaan. Hoe dit moet worden geregeld, zal in de toekomst worden bepaald.

GasTerra is de grootste leverancier van groen gas in Nederland. De behoefte hieraan zal in verband met de noodzakelijke energietransitie alleen maar groter worden. Ook waterstof zal een steeds belangrijker rol spelen in de duurzame energiemix. Voor deze energiedrager moet een volwaardige handelsmarkt worden

opgezet. GasTerra zal ook in de afbouwfase met zijn kennis en ervaring naar beste vermogen bijdragen aan de ontwikkeling hiervan.

Duurzame energievoorziening

GasTerra vindt het belangrijk om bij te dragen aan de transitie naar een klimaatneutrale energievoorziening. We richten ons daarbij op het thema hernieuwbare gassen (groen gas en waterstof), omdat dit goed past bij onze rol als gashandelaar. Ook stakeholders geven aan dat de kennis en kunde die GasTerra heeft over de gasmarkt waardevol is voor de groengasmarkt en bij het opzetten van een waterstofmarkt.

We zullen ook in 2020 deelnemen aan de GILDE-projecten, waarmee de gasector laat zien dat zij bijdraagt aan de energietransitie. We leiden in dit kader het project Groen Gas en dragen bij aan het thema Waterstof.

Groen Gas

Er is voldoende vraag naar groen gas, de knelpunten zitten aan de kant van de productie. GasTerra helpt op verschillende manieren om de voorwaarden voor productiegroei te verbeteren. Ook in 2019 zijn diverse nieuwe innovatieprojecten op het gebied van vergisting en vergassing van biomassa financieel ondersteund. Hiermee konden demonstratie-installaties worden gebouwd, meet- en onderzoeksprogramma's worden uitgevoerd, wetenschappelijke kennis worden ingeschakeld en marktonderzoeken gedaan. Beoogde projectresultaten zijn kostenreductie, opbrengstverhoging en marktrijs maken van nieuwe technologieën als hogedrukvergisting en verschillende vergassingstechnologieën (superkritische watervergassing, torrefactie/pyrolyse, mestvergassing, radiolyse).

Op het terrein van projectondersteuning is GasTerra betrokken bij nieuwe productie-installaties van Bio Energy Netherlands in Amsterdam en Delfzijl, van Stercore in Emmen, bij een pilot op het gebied van houtvergassing genaamd INSPIRE-ME in Leeuwarden en bij het groengasproject van BlueSphere in Sterksel.

Qua kennisontwikkeling heeft GasTerra bijgedragen aan het Nationaal Debat Duurzame Gassen en aan de onderbouwing van de door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat opgestelde Routekaart Groen Gas. Ook is een [marktonderzoek](#) naar de technologische status van methanisatie uitgebracht. Een ander [rapport](#) dat in opdracht van GasTerra is opgesteld toont de impact van CO₂-gebaseerde energiebelasting.

In de regio Groningen is GasTerra deelnemer aan het Groninger Groen Gas Genootschap (4G), een samenwerkingsverband van diverse partijen uit de gassector met de gemeente Groningen om het groengaspotentieel in de gemeente te ontwikkelen. Ook heeft GasTerra financieel bijgedragen aan de onlangs verschenen Bosatlas van de Duurzaamheid en schreef mee aan de pagina's over groen gas. [De Bosatlas van de Duurzaamheid](#) is geschikt voor een breed publiek en wordt aangeboden aan het onderwijs samen met een bijpassende lessenbundel.

Door onze prominente positie in de groen gas sector heeft GasTerra in 2020 naar verwachting ruim 78 miljoen kubieke meter oftewel 50% van de actuele groengasproductie onder contract. Door contracten met partijen die nieuwe installaties ontwikkelen groeit de portefeuille naar meer dan 150 miljoen kubieke meter in 2023. GasTerra heeft het afgelopen jaar verder gewerkt aan het opbouwen van een groengasportefeuille door voor een deel van de gecontracteerde groengasproductie tevens de daarbij uitgegeven en bij Vertogas geregistreerde groengascertificaten in te kopen. De verkoop van dit volume aan groen gas is daarmee tevens opgestart in de vorm van vele gesprekken met geïnteresseerde klanten die

willen verduurzamen. Er blijken diverse concrete en gunstige mogelijkheden te zijn om dit groengasvolume af te zetten. De verwachting is dat in 2020 de eerste groengasverkoopcontracten zullen worden afgesloten.

Waterstof

We nemen deel aan externe waterstofprojecten om met onze ervaringen op de gasmarkt de ontwikkeling van een vrije waterstofmarkt te bevorderen en om kennis te verwerven. Medewerkers van GasTerra nemen onder andere deel aan de waterstofprojecten [H-Vision](#) en [Hydrogreenn](#). Hydrogreenn is een project van de gemeente Hoogeveen waarbij in de nieuw te bouwen wijk Nijstad-Oost ongeveer 80 woningen gerealiseerd worden die volledig op waterstof gaan functioneren. Doel van dit project is om een (techno-economische) blauwdruk en bijbehorende technologie op te leveren om de warmtevoorziening van deze woningen, op basis van een waterstof CV-ketel, voor 100% op waterstof (H₂) te laten functioneren. Deze blauwdruk en technologie moeten vertaalbaar zijn naar bestaande woonwijken in de rest van Nederland. Het waterstofproject is een unieke samenwerking tussen 23 organisaties die de gehele keten omvatten, bestaande uit overheden, kennisinstellingen en bedrijven.

Het H-vision project voor grootschalige productie en toepassing van waterstof biedt de industrie in Rotterdam de mogelijkheid nog vóór 2030 de CO₂-emissies aanzienlijk omlaag te brengen. Dat is de uitkomst van de [haalbaarheidsstudie](#) die zestien partijen waaronder GasTerra onder leiding van Deltalinqs hebben uitgevoerd naar de toepassing van waterstof als alternatief voor fossiele brandstoffen in de energievoorziening van de industrie. H-vision richt zich op de productie van blauwe waterstof, dat wordt gemaakt op basis van aardgas en restgassen uit de industrie. Bij de productie hiervan komt CO₂ vrij, die veilig wordt opgeslagen in lege gasvelden onder de Noordzee of wordt hergebruikt als bijvoorbeeld groeiversneller in de kassen in de regio. Met de aanleg van infrastructuur en installaties baant H-vision de weg voor de grootschalige introductie van groene waterstof in een later stadium. Hiermee vormt H-vision de start van de waterstofeconomie in Rotterdam en draagt daarmee in hoge mate bij aan de klimaatdoelstellingen.

Naast de deelname aan waterstofprojecten hebben we een stakeholderconsultatie laten uitvoeren en een academische studie naar de ontwikkeling van een waterstofmarkt.

De stakeholderconsultatie is uitgevoerd bij 15 uiteenlopende partijen waaronder overheidsinstanties, industrieën, bedrijven in de energiesector en een niet-gouvernementele organisatie (ngo). Het doel was de opvattingen over de mogelijke ontwikkeling van een waterstofmarkt te peilen en na te gaan op welke manier GasTerra daaraan zou kunnen bijdragen. Uit deze consultatie bleek dat de geïnterviewde stakeholders geen eenduidig beeld hebben van de waterstofmarkt. Vrijwel alle stakeholders zijn van mening dat er behoefte is aan een duidelijke langetermijnvisie van de overheid om de markt de kans te geven te groeien. Daarnaast is er behoefte aan duidelijkheid over de ontwikkeling van een infrastructuur en de rol van publieke partijen daarin. De stakeholders zien in een toekomstige liquide waterstofmarkt een rol weggelegd voor handelaren zoals GasTerra, maar naar verwachting zal de benodigde liquiditeit niet voor 2030 ontstaan. GasTerra zou volgens de stakeholders momenteel inzichten over de mogelijke inrichting van een waterstofmarkt met andere belanghebbenden kunnen delen.

In overeenstemming hiermee heeft GasTerra de Rijksuniversiteit Groningen onderzoek laten doen naar de economische voorwaarden waaronder waterstof kan worden geproduceerd en verhandeld. Daarnaast is onderzocht welke marktinrichting daarvoor nodig is. De conclusies zijn verschenen in het [rapport](#) '*Outlook for a Dutch hydrogen market. Economic conditions and scenarios*'. Het onderzoeksteam, bestaande uit professor Machiel Mulder, professor Jose Luis Moraga en Peter Perey, concludeerde dat groene waterstof pas rendabel is te produceren wanneer de prijs van aardgas langdurig hoog is en bedrijven over hun gebruik van aardgas een hogere heffing gaan betalen.

De onderzoekers stelden ook vast dat het in Nederland veel economischer is om blauwe waterstof te maken dan groene waterstof en dat niet te verwachten valt dat dit binnen afzienbare tijd zal veranderen. Om op korte termijn een begin te kunnen maken met de ontwikkeling van de waterstofmarkt, ligt economisch gezien hierdoor een route via blauwe waterstof voor de hand.

In een aansluitend [promotie-onderzoek](#) van de Rijksuniversiteit Groningen zal de economische haalbaarheid van waterstof verder worden geanalyseerd. Dat onderzoek zal plaatsvinden in samenwerking met instituten uit Denemarken, Duitsland, Italië en Oostenrijk. Naast een subsidie van NWO heeft professor Mulder hiervoor een financiële bijdrage van 250.000 euro ontvangen van GasTerra in samenwerking met de New Energy Coalition (NEC).

Draagvlak voor werkzaamheden

In Nederland is aardgas zijn ooit uitstekende imago kwijtgeraakt. Dit is vooral te wijten aan de aardbevingsproblematiek als gevolg van de gaswinning in Groningen en daarnaast aan het besef dat het gebruik van fossiele brandstoffen, waaronder aardgas, tot klimaatverandering leidt, met alle ongewenste gevolgen van dien. Hierdoor staat de positie van aardgas in de energiemix onder druk.

Dit is jammer. Volgens steeds meer deskundigen zal gas tot in de verre toekomst een onmisbare functie moeten houden in de energievoorziening om de energievoorziening veilig te stellen en tegelijkertijd de energietransitie verder aan te jagen. Maar om deze rol naar behoren te kunnen vervullen moet de gassector het draagvlak voor haar activiteiten verstevigen en, waar dit verloren is gegaan, opnieuw verwerven. Immers, zonder draagvlak ('license to operate') verliest elke bedrijfstak op termijn zijn bestaansrecht. Maatschappelijk draagvlak is daarom voor GasTerra een materieel onderwerp.

De gevolgen van de aardbevingen in Groningen vragen in dit kader nog steeds nadrukkelijk om aandacht. De minister van Economische Zaken en Klimaat heeft in september 2019 in een [brief](#) aan de Tweede Kamer laten weten dat de productie in Groningen versneld zal worden beëindigd en dat het daarmee veiliger wordt in Groningen. Naar verwachting zal de productie vanaf 2022 in een gemiddeld jaar nihil kunnen zijn. De betrokken bedrijven, waaronder GasTerra, moeten deze operatie verantwoord uitvoeren. Daarnaast blijven herstel van de aangerichte schade en versterking van gebouwen voor het kabinet topprioriteit.

Ons product, gas, speelt in de transitie naar een klimaatneutrale energievoorziening een onmisbare rol. De gassector, verenigd in de brancheorganisatie KVGN, heeft daarom een [visie](#) ontwikkeld die de noodzaak om voortvarend toe te werken naar een CO₂-neutrale energievoorziening koppelt aan het behouden van het huidige niveau van leveringszekerheid tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. In deze visie zijn de energiegebruikers in drie clusters verdeeld: industrie, gebouwde omgeving en transport. Voor elk van deze clusters schetst de KVGN een transitie naar klimaatneutraliteit waarin duurzame bronnen, waaronder hernieuwbare gassen zoals waterstof en groen gas, een steeds belangrijkere rol voor zich opeisen. Fossiele bronnen verdwijnen uiteindelijk vrijwel geheel uit de mix. Waar dit (nog) niet mogelijk is, moeten compenserende maatregelen zoals het afvangen en onder de grond opslaan van CO₂ (CCS) ervoor zorgen dat deze middelen desondanks klimaatneutraal kunnen worden ingezet.

De kern van deze visie is dat de verduurzaming van de energievoorziening alleen succesvol kan worden volbracht als naast groene elektriciteit (elektronen) en geothermie ook hernieuwbare gassen (moleculen) worden ingezet. Zolang hernieuwbare gassen niet volledig aan de vraag naar energie kunnen voldoen, blijft aardgas – als minst belastende van de drie fossiele brandstoffen – gewenst en nodig. Gas is met andere woorden maatwerk geworden.

GasTerra draagt bij aan de aanvaarding van gas als blijvend en essentieel deel van de energievoorziening door zijn kennis op dit vlak met alle relevante stakeholders te delen, projecten en initiatieven te ondersteunen die gericht zijn op onderzoek en ontwikkeling en de inzet van hernieuwbaar gas en door de productie van groen gas te bevorderen. In het verslagjaar heeft GasTerra in hetzelfde kader tijdens het

Groningse theaterfestival Noorderzon een bijeenkomst georganiseerd over de energietransitie waarbij diverse lokale stakeholders met elkaar in contact én in gesprek zijn gebracht. Aan de hand van Quintels [Energietransitiemodel](#) werden transitievraagstukken besproken en een breed palet aan ideeën verzameld om barrières in de transitie te slechten.

Betrokkenheid bij de regio

Hoewel de betrokkenheid bij de regio geen materieel onderwerp is, is er veel aandacht voor binnen GasTerra. Sinds de oprichting afficheren we ons als een Gronings bedrijf.

We spannen ons in om Noord-Nederland te helpen ontwikkelen tot een energie(transitie)kenniscentrum. We doen dit onder meer door ons op onze regio te richten bij de invulling van ons energietransitiebeleid. Voorbeelden daarvan zijn de [New Energy Coalition](#) (een samenwerkingsverband van de Energy Academy Europe, het Energy Delta Institute en Energy Valley), [EnTranCe](#), [ESTRAC](#) en het langlopende project [Duurzaam Ameland](#). Verder dragen we, vaak samen met andere partners bij aan diverse educatieve projecten zoals het rijdende klaslokaal [Jouw Energie van Morgen](#), de VMBO Battle en activiteiten van het [Instituut voor Natuureducatie](#) (IVN).

GasTerra werkt als stakeholder mee aan de [Regionale Energie Strategie](#) (RES) met name voor kennisdeling over groen gas. De RES is het aanbod dat de regio's het kabinet doen voor de realisatie van de doelstellingen van het Klimaatakkoord: 49% minder CO₂-uitstoot in 2030 en 95% minder in 2050. Daarbij gaat het in de RES om twee van de vijf 'klimaattafels': die voor elektriciteit en gebouwde omgeving. De andere drie – landbouw, industrie en mobiliteit blijven buiten beschouwing. Daarnaast gaat het in de RES om opwek, opslag en transport van energie te land – niet op zee. In de RES geeft elke regio aan hoe ze werk gaat maken van energietransitie: overschakelen van fossiele brandstof naar duurzame energie. Hoe en waar kunnen we elektriciteit opwekken zonder gebruik van fossiele brandstoffen? Hoe verhoudt de

regionale vraag naar warmte zich tot het aanbod? Hoe is opslag en transport van energie mogelijk? Hoe kunnen we zorgen dat we de lasten eerlijk verdelen en dat bewoners werkelijk meedelen in de lusten? En niet in de laatste plaats, hoe kunnen we het opwekken, de opslag en het transport van energie goed inpassen in de schaarse ruimte, met respect voor typisch regionale kwaliteiten? Een belangrijk uitgangspunt van de gekozen aanpak is dat de regio's hun RES opstellen in nauwe samenwerking met inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Dat moet leiden tot regionale plannen die kunnen rekenen op breed maatschappelijk draagvlak.

Het [Startdocument voor de RES Groningen](#) is dit najaar vastgesteld door alle twaalf Groninger gemeenteraden, de dagelijkse besturen van de Groninger waterschappen en door Provinciale Staten. Het kabinet heeft de regio's gevraagd op 1 juni 2020 een concept-RES in te leveren. Na beoordeling hiervan door het kabinet en het Planbureau voor de Leefomgeving werken de regio's hun concepten verder uit. Per 1 maart 2021 moeten de regio's hun eerste RES hebben afgerond en ingediend. Daarna maken ze elke twee jaar een nieuwe, geactualiseerde versie.

Met sponsoring richten we ons primair op de stad en regio Groningen. GasTerra sponsort verschillende activiteiten op het gebied van cultuur, educatie, maatschappij en breedtesport. Sponsoring heeft primair een maatschappelijke functie, maar daarnaast brengen we ook de naam van de onderneming en de bedrijfsactiviteiten onder de aandacht. In 2019 gaven we 340.000 euro uit aan sponsoring en donaties (in 2018: 370.000 euro).

In november zamelden medewerkers van GasTerra met een speciale ontbijtactie 8500 euro in voor de Groningse voedselbank. Om kinderen in arme gezinnen te kunnen helpen maakt Voedselbank Groningen extra producten beschikbaar voor ontbijt en lunch. Alle medewerkers en de directie van GasTerra werden uitgenodigd voor een betaald ontbijt. De opkomst hiervan was hoog en de directie van GasTerra besloot om de opbrengst van het ontbijt te vertienvoudigen. Met het geld dat is opgehaald kan de voedselbank in 2020 meer dan vierduizend ontbijtjes realiseren. Daarnaast gaan GasTerra-medewerkers de komende maanden als vrijwilliger helpen bij de voedselbank.

Wij willen graag een bijdrage leveren aan een structurele versterking van de Groningse economie. Daarbij hebben we ook oog voor het imago van gas en de rol van GasTerra in de provincie Groningen. Dit doen we onder andere door in financiële zin en het delen van kennis en middelen deel te nemen aan De Uitdaging en de Stichting 'Het GasTerra Meer met Minder Fonds'. Het doel van dit fonds is het stimuleren van energiebesparing bij maatschappelijke instellingen. Dit gebeurt door het verstrekken van een renteloze lening die door de besparingen op de energierekening wordt 'terugverdiend'. Het geld dat terugkomt kan weer gebruikt worden voor nieuwe investeringen in energiebesparing.

Bij de inkoop van niet-gas gerelateerde producten en diensten werken we bij voorkeur samen met lokale leveranciers om de Groningse economie te stimuleren. De vestigingsplaats van leveranciers wordt naast duurzaamheid, prijs en kwaliteit, als criterium meegenomen bij de keuze uit het aanbod. In 2019 bedroegen de totale aangegane verplichtingen voor niet-gas gerelateerde inkopen 20,5 miljoen euro, waarvan 6,4 miljoen euro met lokale leveranciers. (2018: totaal 22,4 miljoen euro waarvan 10,3 miljoen lokaal.).

The background of the image is a blurred photograph. It features silhouettes of several people, possibly in a professional or public setting, standing and moving. Overlaid on this is a grid of thin, light-colored lines that create a sense of structure and depth. The overall color palette is warm, with a lot of yellow and orange tones, suggesting a bright, possibly indoor environment with strong lighting.

Governance

Wij vinden het vanzelfsprekend dat wij transparant rapporteren over de manier waarop onze onderneming wordt bestuurd en hoe hierop toezicht wordt gehouden.

Verslag van de Raad van Commissarissen

Samenstelling

De Raad van Commissarissen houdt toezicht op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken bij GasTerra. De Raad van Commissarissen bestaat uit acht leden waarvan één lid wordt benoemd door de minister van Economische Zaken en Klimaat. De Raad benoemt uit zijn midden een voorzitter; de minister van Economische Zaken en Klimaat moet deze benoeming goedkeuren.

De Raad van Commissarissen wijst uit zijn midden een College van Gedelegeerde Commissarissen aan, dat uit vijf leden bestaat, waarvan één lid de door de minister van Economische Zaken en Klimaat benoemde commissaris is. De Raad kan zijn bevoegdheden delegeren aan het College, voor zover deze delegatie geen inbreuk maakt op de taak en bevoegdheden van de Raad van Commissarissen.

Statutair is bepaald dat jaarlijks in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, twee leden van de Raad van Commissarissen aftreden volgens een door loting vast te stellen rooster. De raadsleden die aftreden zijn terstond herkiesbaar of herbenoembaar. Opvolgende leden van de Raad van Commissarissen nemen op het rooster de plaats van hun voorgangers in.

De heer ir. F.A.E. Schittecatter is teruggetreden per 1 april 2019. In zijn plaats is de heer drs. L. Zirar per dezelfde datum benoemd als commissaris.

Naam	Bestuurstermijn	Bevoegdheid	Datum van benoeming
ir. B.C. Fortuyn	Herkiesbaar in 2021	Gedelegeerd Commissaris	12 februari 2018
drs. R.M. de Jong	Herkiesbaar in 2022	Gedelegeerd Commissaris	1 augustus 2016
drs. R.G. de Jongh	Herkiesbaar in 2021	Lid Raad van Commissarissen	1 april 2016
mr. A.F. Gaastra	Herbenoembaar in 2022	Gedelegeerd Commissaris	15 september 2016
ir. J.W. van Hoogstraten	Herkiesbaar in 2023	Gedelegeerd Commissaris	1 maart 2016
mr. drs. T.W. Langejan	Herkiesbaar in 2020	Lid Raad van Commissarissen	15 februari 2016
ir. J.M.W.E. van Loon	Herkiesbaar in 2020	Gedelegeerd Commissaris	1 januari 2016
ir. F.A.E. Schittecatter (tot 1 april 2019)	Herkiesbaar in 2023	Lid Raad van Commissarissen	15 februari 2014
drs. L. Zirar (vanaf 1 april 2019)	Herkiesbaar in 2023	Lid Raad van Commissarissen	1 april 2019

Vergaderingen

De Raad (met inbegrip van het College van Gedelegeerde Commissarissen) kwam acht maal in vergadering bijeen, in aanwezigheid van de directie. Bij één van de vergaderingen was tevens de Audit Commissie (AC) vertegenwoordigd. De externe accountant was op uitnodiging van de Raad aanwezig in de vergadering waarin de jaarstukken over 2018 werden behandeld en goedgekeurd.

	Raad van Commissarissen	College van Gedelegeerde Commissarissen	Audit Commissie
ir. B.C. Fortuyn	2/2	6/6	nvt
ir. J.M.W.E. van Loon	2/2	5/6	nvt
ir. J.W. van Hoogstraten	2/2	5/6	nvt
mr. A.F. Gaastra	2/2	6/6	nvt
drs. R.M. de Jong	2/2	6/6	nvt
drs. R.G. de Jongh	2/2	nvt	nvt
ir. F.A.E. Schittecatte	1/1	nvt	nvt
drs. L. Zirar	1/1	nvt	nvt
mr. drs. T.W. Langejan	2/2	nvt	3/3
drs. A.J. van der Linden	nvt	nvt	2/3
drs. A.J. Boekelman	nvt	nvt	1/1
drs. P.W. Gerssen	nvt	nvt	3/3
drs. P.J. de Vries RA	nvt	nvt	1/2

Het eerste cijfer geeft de aanwezigheid weer, het tweede cijfer is het aantal vergaderingen dat heeft plaatsgevonden in de periode dat de persoon in functie was.

Mevrouw Van Loon was bij één van de Collegevergaderingen verhinderd en werd daarin vertegenwoordigd door de heer De Jongh. De heer Van Hoogstraten was bij één van de Collegevergaderingen verhinderd en werd daarin vertegenwoordigd door de heer Fortuyn.

Doelstellingen en strategie

Met de directie is gesproken over de strategie van de onderneming en de vertaling daarvan naar de doelstellingen voor de komende jaren. De missie van GasTerra is al jaren de waardemaximalisatie van het Nederlands aardgas. Deze missie en bijbehorende strategie waren ook in 2019 de uitgangspunten voor de bedrijfsvoering, maar zullen in 2020 naar aanleiding van het besluit over de gaswinning in Groningen en de afbouw van GasTerra worden aangepast.

De sinds begin 2014 door de minister van Economische Zaken en Klimaat genomen besluiten betreffende de inzetbaarheid van het Groningenveld, als gevolg van de ontwikkelingen in het Groningen aardbevingendossier, zijn sterk van invloed op de bedrijfsvoering van GasTerra. In 2018 heeft de minister besloten dat de winning van het Groningengas in de komende jaren fors zal worden verlaagd en vervolgens op termijn zal worden beëindigd. Dit brengt met zich mee dat de aandeelhouders van GasTerra zich hebben beraden op de toekomst van GasTerra, dat als verkooporganisatie voor het Groningengas is opgericht. De aandeelhouders hebben verschillende toekomstscenario's opgesteld en met de directie van GasTerra besproken. Zij zijn tot de conclusie gekomen dat gezamenlijke afbouw van de GasTerra-organisatie onvermijdelijk is en hebben in oktober 2019 de directie van GasTerra verzocht een afbouwplan voor de onderneming op te stellen. De directie heeft in overleg met de Raad besloten invulling te gaan geven aan dit verzoek. Daarbij staat een sociaal plan voor de werknemers van GasTerra, een goed proces met de ondernemingsraad en het nakomen van bestaande contractuele verplichtingen voorop. De Raad

heeft op verschillende momenten haar inbreng op de besluitvorming gegeven. De Raad zal dit onderwerp vanwege het belang voor de GasTerra-organisatie, haar werknemers en haar overige stakeholders met aandacht blijven volgen.

De minister van Economische Zaken en Klimaat heeft voor het gasjaar 2019/2020 een operationele strategie vastgesteld op grond waarvan NAM gehouden is in een gemiddeld jaar 11,8 miljard kubieke meter uit het Groningenveld te produceren. Daarmee volgde hij het advies van GTS. De operationele strategie is gebaseerd op een gemiddeld jaar wat betreft het temperatuurverloop en is door GTS berekend met de zogeheten graaddagenformule. NAM is verplicht deze operationele strategie uit te voeren en GasTerra levert een belangrijke bijdrage aan het ontwikkelen van de hiervoor benodigde planningssystematiek en aan de dagelijkse uitvoering.

In het kalenderjaar 2019 had GasTerra te maken met de voor het gasjaar 2018/2019 vastgestelde maximumproductie uit het Groningenveld van 19,4 miljard kubieke meter.

De Raad heeft met de directie besproken in hoeverre de doelstellingen voor het jaar 2019 zijn gerealiseerd en heeft de doelstellingen voor 2020 vastgesteld.

De Raad heeft in 2019 de risico's besproken die verbonden zijn aan de bedrijfsactiviteiten. In dat kader kwam de beoordeling door het bestuur van de opzet en werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen aan de orde, onder meer door de bespreking van het *document of representation*. Ook is aandacht besteed aan de *management letter* van de externe accountant en is stilgestaan bij de voor GasTerra relevante maatschappelijke aspecten. De Raad concludeert dat GasTerra een stevig control framework heeft, dat effectief functioneert en voortdurend verder wordt verbeterd.

Personele aangelegenheden

De Raad van Commissarissen keurt het beloningsbeleid goed door een cao-mandaat te verlenen. De Raad wordt, indien nodig, betrokken bij mutaties van nevenfuncties van directieleden van GasTerra en bespreekt eenmaal per jaar het complete overzicht van deze nevenfuncties. Ook het overzicht van nevenwerkzaamheden van leden van de Raad wordt jaarlijks besproken. In 2019 is betrokkenheid geweest bij het opstellen van het sociaal plan.

Audit commissie

De Raad van Commissarissen heeft een Audit Commissie ingesteld. Deze commissie houdt toezicht op de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, alle financiële aangelegenheden, de relatie met de externe accountant en de toepassing van de informatie- en communicatietechnologie. De Audit Commissie heeft in één van de Raadsvergaderingen verantwoording afgelegd omtrent de uitgevoerde werkzaamheden.

De Audit Commissie is gedurende het verslagjaar drie keer bijeengekomen.

Medio 2019 is drs. A.J. Boekelman teruggetreden als lid van de Audit Commissie. Hij is per 16 mei 2019 opgevolgd door de heer drs. P.J. de Vries RA.

De samenstelling van de Commissie is ultimo 2019 als volgt:

- drs. A.J. van der Linden (Voorzitter)
- mr. drs. T.W. Langejan

- drs. P.W. Gerssen
- drs. P.J. de Vries RA

Zelfevaluatie

De Raad van Commissarissen heeft gedurende 2018 toegezien op de uitvoering van de aanbevelingen die resulteerden uit de zelfevaluatie die in 2017 is gehouden. In 2019 is een nieuwe zelfevaluatie gehouden.

Contacten met medewerkers

Op gezette tijden hebben leden van de Raad zich door middel van informele gesprekken met medewerkers op de hoogte gesteld van de gang van zaken. De Raad vergadert, uitzonderingen daargelaten, altijd in het gebouw van de onderneming.

De overlegvergaderingen van de Bestuurder met de Ondernemingsraad zijn in 2019 twee keer door leden van de Raad bijgewoond. Hierbij is onder andere gesproken over de ontwikkelingen in de omgeving van GasTerra en de toekomst van GasTerra.

Jaarrekening

Het advies van de Raad van Commissarissen aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, te houden op 13 februari 2020 te Groningen, luidt als volgt:

Wij hebben kennis genomen van de door de Chief Executive Officer conform artikel 23 van de Statuten opgemaakte [jaarrekening 2019](#). Wij kunnen ons met deze jaarrekening verenigen en adviseren:

- de netto winst over 2019 ad € 36 miljoen geheel te bestemmen voor uitkering aan aandeelhouders;
- de jaarrekening 2019 ongewijzigd vast te stellen.

De Raad van Commissarissen heeft begrip voor de moeilijke fase waarin de organisatie zich bevindt en stelt het op prijs zijn waardering uit te drukken voor de wijze waarop directie en medewerkers zich in het boekjaar hebben ingezet voor de doelstellingen van de onderneming en voor de resultaten die zijn behaald. De Raad wenst allen die bij GasTerra werkzaam zijn veel succes in 2020.

De Raad van Commissarissen,

ir. B.C. Fortuyn, voorzitter

mr. A.F. Gaastra

ir. J.W. van Hoogstraten

drs. R.M. de Jong

drs. R.G. de Jongh

mr. drs. T.W. Langejan

ir. J.M.W.E. van Loon

drs. L. Zirar

Bestuursgegevens

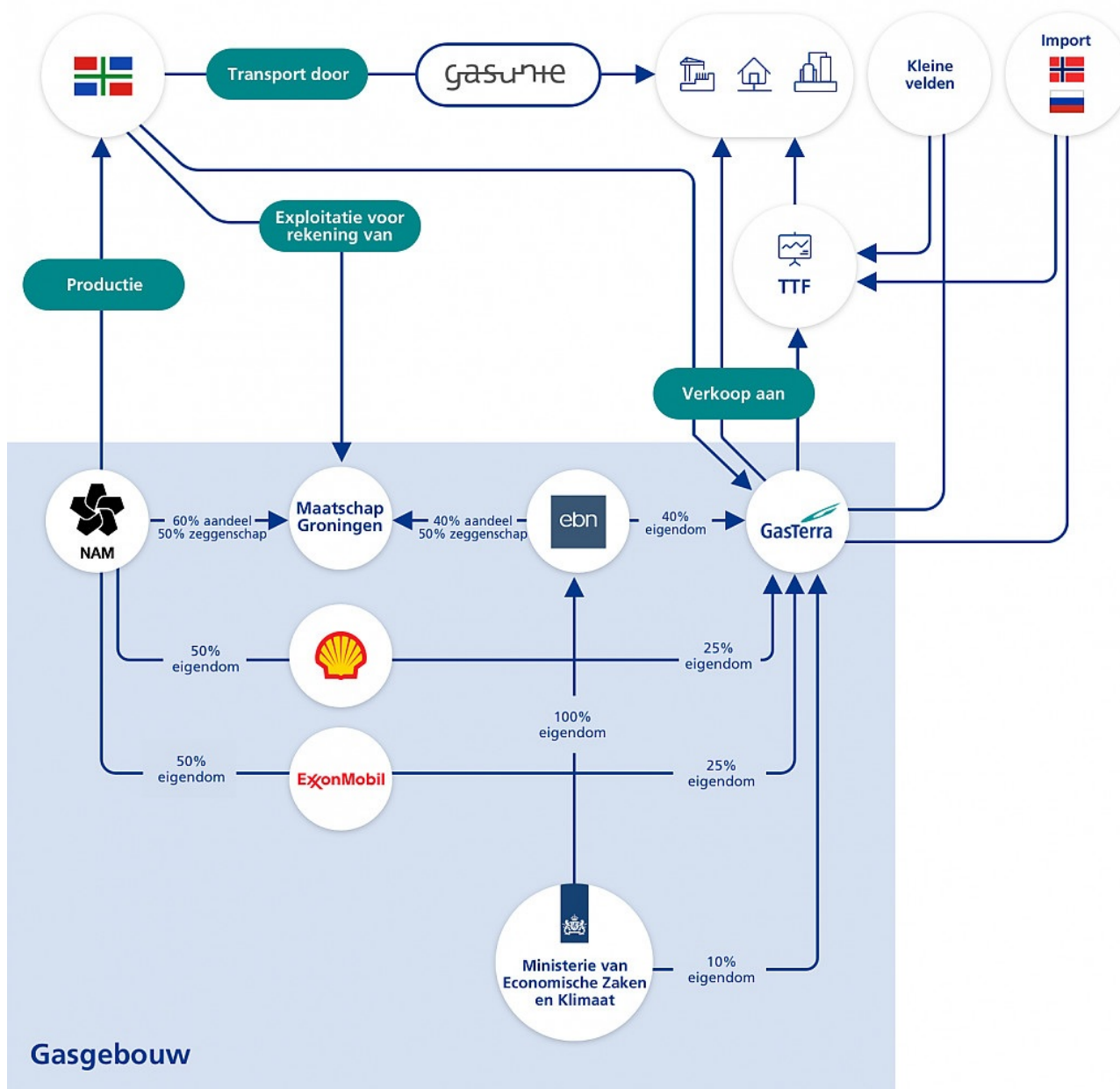
Het bestuur van GasTerra bestaat uit één statutair directeur (CEO). Dit is mevrouw drs. A.J. Krist. Naast mevrouw Krist bestaat de directie uit een financieel directeur (CFO), de heer drs. F.F. van Koten en een commercieel directeur (CCO), de heer ir. R.E. van Rede.

Corporate Governance

GasTerra B.V. is een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid met statutaire zetel in Groningen. De onderneming is op 1 juli 2005 opgericht toen de N.V. Nederlandse Gasunie juridisch gesplitst werd in een transportbedrijf en een handelsonderneming. Daarbij bleven de gasinfrastructuur (de gasleidingen) en alle aan gastransport gerelateerde activiteiten achter bij Gasunie, terwijl het nieuwgevormde GasTerra de gashandelsactiviteiten voortzette.

Het maatschappelijk aandelenkapitaal van GasTerra B.V. bedraagt 180 miljoen euro, verdeeld in 40.000 aandelen van elk 4.500 euro. Alle aandelen zijn geplaatst, volgestort, op naam gesteld en kunnen alleen worden overgedragen met unanieme goedkeuring van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De aandelen worden gehouden door de Staat (10 procent), EBN B.V. (40 procent), Shell Nederland B.V. (25 procent) en Esso Nederland B.V. (25 procent). Er worden geen certificaten op aandelen uitgegeven.

Gasgebouw

GasTerra is geen beursgenoteerde vennootschap, waardoor de *Corporate Governance Code* niet van toepassing is op de organisatie. GasTerra richt zich echter waar mogelijk en relevant naar principes van de Code en neemt de best practice-bepalingen daarbij als leidraad. In dit hoofdstuk rapporteren wij over de passende principes van de Code.

Ten aanzien van de principes en bepalingen uit de Code die onder taak en werkwijze van het bestuur zijn opgenomen, geldt dat deze in hoofdzaak worden toegepast. Het instrumentarium dat het bestuur daarvoor hanteert, bestaat met name uit het jaarlijkse activiteitenplan, de begroting, maand- en kwartaalrapportages en de op de organisatie toegesneden Business Risico Analyse (BRA). Hierin staat onder meer de opzet en werking van het risicomanagement bij GasTerra beschreven (zie ook de [risicoparagraaf](#), waarin een

beschrijving van de belangrijkste risico's is opgenomen). Het risicomanagement is neergelegd bij het lijnmanagement. Over de uitvoering wordt gerapporteerd aan de directie. Via de BRA rapporteert de directie minstens één maal per jaar aan de Audit Commissie. De externe accountant toetst de werking van dit systeem voor zover relevant in het kader van de controle van de jaarrekening.

Het bestuur van GasTerra bestaat formeel uit één statutair directeur (= hoofddirecteur/CEO), benoemd op voordracht van de Raad van Commissarissen, goedgekeurd door de minister van Economische Zaken en Klimaat. De statutair directeur is voor onbepaalde tijd aangesteld. Naast de statutair directeur bestaat de directie uit twee directeuren/algemeen procuratiehouders: een financieel directeur en een commercieel directeur.

De bezoldiging van de statutair directeur wordt vastgesteld door de Raad van Commissarissen en kent naast een vaste beloning ook een variabel deel dat afhankelijk is van de financiële en niet-financiële prestaties van de organisatie. De Raad van Commissarissen beslist of en tot welk bedrag de statutair directeur voor een variabele beloning in aanmerking komt. Conform het overheidsbeleid ten aanzien van staatsdeelnemingen bedraagt de omvang van de variabele vergoeding maximaal 20 procent van het vaste salaris. De hoogte van de bezoldiging van de statutair directeur staat in de [jaarrekening](#) vermeld. Ten aanzien van de statutair directeur worden de bepalingen met betrekking tot het maximaal aantal toegestane commissariaten uit de Wet Bestuur en Toezicht nageleefd.

Toezicht op het bestuur van GasTerra wordt uitgeoefend door de Raad van Commissarissen. De Raad van Commissarissen bestaat uit acht personen. Eén lid is rechtstreeks benoemd door de minister van Economische Zaken en Klimaat, de overige leden zijn door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders benoemd op voordracht van de individuele aandeelhouders. Het aantal commissariaten van één persoon is zodanig beperkt dat een goede taakvervulling gewaarborgd is. De Raad heeft zijn eigen secretaris aangesteld, die waar nodig ondersteund wordt door de secretaris van de vennootschap.

In het Burgerlijk Wetboek zijn bepalingen opgenomen over een evenwichtige verdeling van de zetels van het bestuur en de Raad van Commissarissen over vrouwen en mannen. Bij het benoemen en voordragen van nieuwe leden van de Raad van Commissarissen wordt hier rekening mee gehouden. In het verslagjaar voldeed de zetelverdeling van de Raad van Commissarissen van de vennootschap niet aan de betreffende bepaling. De vennootschap staat positief tegenover het benoemen en aanstellen van vrouwen op alle niveaus in de onderneming.

De taak en werkwijze van de Raad van Commissarissen zijn conform de Code vastgelegd in een eigen reglement. In het jaarverslag verschijnt standaard een bericht van de Raad van Commissarissen. Een (verkorte) [profielchets](#) van de leden van de Raad is in het jaarverslag opgenomen. De bepalingen inzake het toezicht van de Raad op het bestuur worden geëffectueerd in de reguliere raadsvergaderingen. Verder bespreekt de Raad minstens eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van de directie zowel zijn eigen functioneren (en gewenste competenties) als dat van de individuele commissarissen en de directie.

Statutair is bepaald dat belangrijke beslissingen van GasTerra moeten worden goedgekeurd door de Raad van Commissarissen of door het College van Gedelegeerde Commissarissen. Het College van Gedelegeerde Commissarissen is een statutair orgaan van de vennootschap. Dit College wordt door de Raad van Commissarissen uit zijn midden aangewezen en bestaat uit vijf commissarissen, waaronder de commissaris die door de minister van Economische Zaken en Klimaat is benoemd.

De Raad van Commissarissen heeft een Audit Commissie ingesteld. De Audit Commissie is een niet-statutair orgaan dat bestaat uit vier door de Raad van Commissarissen benoemde leden. De Raad, respectievelijk het College van Gedelegeerde Commissarissen, kan aangelegenheden voor behandeling doorverwijzen naar de Audit Commissie. De Audit Commissie adviseert de Raad dan wel het College van Gedelegeerde Commissarissen gevraagd, dan wel ongevraagd omtrent de onderwerpen uit het takenpakket van de Audit Commissie en bereidt de besluitvorming van de Raad daaromtrent voor. De Audit Commissie komt drie keer per jaar bijeen.

De taak en werkwijze van de Audit Commissie zijn vastgelegd in een reglement dat in hoofdlijnen de in de Code vermelde best practice-bepalingen volgt. Zo behoren tot de taken van de Audit Commissie het uitoefenen van toezicht ten aanzien van de financiering van de vennootschap, de operationele uitgaven en kapitaalinvesteringen in relatie tot de geaccordeerde budgetten, de financiële informatieverschaffing, de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, de naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van interne en externe auditors, de rol en het functioneren van de interne auditafdeling, de werking van de informatie- en communicatietechnologie en het onderhouden van de relatie met de externe accountant. Onderwerpen die bij het laatste onderwerp in het bijzonder aan de orde komen, zijn de onafhankelijkheid van de accountant, de bezoldiging en het eventueel verrichten van niet aan controle gerelateerde werkzaamheden.

De (systematiek van de) bezoldiging van de commissarissen is door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVVA) goedgekeurd. In de [jaarrekening](#) wordt het totale bezoldigingsbedrag van de Raad vermeld.

Betreffende de bevoegdheden van de Aandeelhouders is statutair bepaald dat besluiten van Aandeelhouders slechts genomen kunnen worden met een meerderheid van drie vierde van de uitgebrachte stemmen. Voor een aantal besluiten, met name overdracht van aandelen, schorsing of ontslag van de statutair bestuurder, statutenwijziging en ontbinding van de vennootschap, is unanimititeit vereist.

Inzake informatieverschaffing aan de aandeelhouders en de mogelijke invloed op de koers van het aandeel, dient vermeld te worden dat het 'aandeel GasTerra' niet op de financiële markten wordt verhandeld.

Ten aanzien van de financiële verslaglegging houden de Raad van Commissarissen, het College van Gedelegeerde Commissarissen en de Audit Commissie meerdere malen per jaar (in de reguliere vergaderingen) toezicht op het volgen van de interne procedures die verband houden met het opstellen van de kwartaalrapportages en het opstellen en de publicatie van het jaarverslag.

De Algemene Vergadering van Aandeelhouders benoemt de externe accountant. De externe accountant wordt in de Audit Commissie standaard bevestigd over zijn verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening. Voorts wordt door de directie en de Raad van Commissarissen aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders over de onafhankelijkheid van de externe accountant gerapporteerd en wordt een voordracht tot benoeming van een externe accountant uitgebracht. Hiertoe beoordelen directie en Raad van Commissarissen periodiek, doch ten minste eenmaal in de vier jaar, het functioneren van de externe accountant. Sinds het boekjaar 2015 is EY (Ernst & Young) GasTerra's accountant.

De externe accountant heeft inzicht in het werkplan Internal Audits, dat in de Audit Commissie besproken wordt. Bevindingen aangaande de interne audit functie worden waar nodig opgenomen in de Management Letter van de externe accountant. De Management Letter wordt besproken tijdens een vergadering van de Raad van Commissarissen. De externe accountant rapporteert datgene wat hij met betrekking tot zijn controle van de jaarrekening en de daaraan gerelateerde controles onder de aandacht van de directie en de Raad van Commissarissen wil brengen. Daarmee wordt invulling gegeven aan de bepalingen behorende bij het principe in de Code betreffende de relatie en communicatie van de externe accountant met de organen van de vennootschap.

MVO is bij GasTerra een integraal onderdeel van de strategie en daarmee verankerd in de dagelijkse bedrijfsvoering. GasTerra neemt de materialiteitsmatrix en de bijbehorende doelstellingen en activiteiten op in het Business Plan, dat wordt goedgekeurd door de Raad van Commissarissen, het hoogst verantwoordelijke bestuurslichaam. Het monitoren van de voortgang wordt in de reguliere rapportagecyclus meegenomen. De kwartaalrapportages worden besproken in het College van Gedelegeerde Commissarissen en in de Audit Commissie.

Risicoparagraaf

Een gedegen risicobeleid is voor GasTerra noodzakelijk om zijn doelstellingen te realiseren. Risicomanagement op zowel strategisch, tactisch als operationeel niveau maakt onderdeel uit van het Management Control Systeem. Het is gebaseerd op het COSO ERM-raamwerk, dat wereldwijd wordt toegepast.

De directie en het managementteam bepalen gezamenlijk de strategische en tactische risico's en zijn verantwoordelijk voor de beheersing ervan. Hierover wordt ook gerapporteerd aan de Raad van Commissarissen en de Audit Commissie. Daarnaast is elke proceseigenaar verantwoordelijk voor de beheersing van de operationele risico's van zijn bedrijfsprocessen.

Risicomanagement is een integraal onderdeel van de bedrijfsactiviteiten. Alle medewerkers zijn van tijd tot tijd betrokken bij onderdelen van het Management Control Systeem. Van hen wordt verwacht dat zij zich houden aan de geldende beleidsvoorschriften, procedures, werkinstructies en richtlijnen.

GasTerra heeft een risico- en controlregister ingericht met daarin een centraal overzicht van alle risico's en beheersmaatregelen per bedrijfsproces op basis van operationele risicoanalyses.

GasTerra heeft een beperkte mate van risicobereidheid. Risico's worden gemitigeerd door specifieke maatregelen. Bij alle risico's wordt bepaald of het restrisico acceptabel is. GasTerra's focus ligt op de effectiviteit en de efficiëntie van de beheersmaatregelen, opdat evenwichtige maatregelen worden genomen, die passen bij de hoogte van het risico.

Strategische en tactische risico's worden tweemaal per jaar vastgesteld. Voor risico's op operationeel niveau wordt de frequentie bepaald op basis van het risicoprofiel van het betreffende bedrijfsproces. In elk geval wordt elk proces eenmaal per drie jaar aan een risicoanalyse onderworpen.

De beheersmaatregelen die hoge risico's afdekken – de zogenaamde key controls – worden periodiek getoetst door de proceseigenaar via self-assessments. De resultaten worden intern gerapporteerd en de opvolging van hieruit voortvloeiende aanbevelingen gemonitord. Naast de self-assessments toetst een interne auditor periodiek - eveneens op basis van het risicoprofiel van het betreffende bedrijfsproces – de opzet en werking van de beheersmaatregelen. De werking van de interne audit functie wordt periodiek onderworpen aan een peer review door auditors van aandeelhouders, die hierover aan de directie en de Audit Commissie rapporteren. Tenslotte kent GasTerra een procedure voor het rapporteren van incidenten om verbeteracties te bevorderen en van elkaar te leren.

De onderneming kan in de reguliere bedrijfsvoering gebruikmaken van financiële instrumenten die de onderneming blootstelt aan marktrisico, waaronder valutarisico, renterisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico. De wijze waarop hiervan gebruik wordt gemaakt is beschreven in de paragraaf 'financiële instrumenten' van de [jaarrekening](#).

Bedrijfsrisico's

Met de Business Risico Analyse (BRA) analyseert GasTerra de belangrijkste strategische risico's die het behalen van de doelstellingen anticiperen, volume, prijs en kosten kunnen belemmeren. Met deze doelstellingen wordt invulling gegeven aan GasTerra's missie om de waarde van het Nederlandse aardgas te maximaliseren. Deze missie en de bijhorende strategie en doelstellingen waren ook in 2019 de uitgangspunten voor de bedrijfsvoering, maar zullen in 2020 worden aangepast naar aanleiding van het besluit over de gaswinning in Groningen en GasTerra's komende afbouw.

Van ieder risico wordt bepaald hoe groot de kans is dat het optreedt en wat in voorkomende gevallen de impact is op GasTerra. De BRA wordt twee keer per jaar vastgesteld. In het najaar ten tijde van het opstellen van het Business Plan en in het voorjaar door middel van een halfjaarlijkse update. Eind 2019 hebben we de belangrijkste risico's voor 2020 geïdentificeerd. Aangezien nog niet duidelijk is hoe de afbouw van GasTerra vormgegeven wordt is bij de BRA voor 2020 in beginsel uitgegaan van 'business as usual'. Dit betekent dat externe effecten van de aangekondigde beëindiging van Groningen productie en het verzoek tot afbouw wel zijn meegewogen, maar er niet vooruit gelopen is op gevolgen van de afbouw van GasTerra's activiteiten, waarvoor een afbouwplan momenteel nog ontwikkeld wordt. Bij het opstellen van het afbouwplan in het voorjaar van 2020, zullen ook de daarbij behorende risico's in kaart worden gebracht.

De risico's voor 2020 zijn weergegeven in onderstaande matrix:

		Kans			Financieel (€ mln)	Reputatie	Compliance
		Laag	Middel	Hoog			
Impact	Hoog		2		> € 50 mln	(Inter) nationale opschudding	Boete van toezicht-houder
	Middel		4	3	> € 1 mln en ≤ € 50 mln	Regionale opschudding	Discussie met Toezicht-houder
	Laag	1			≤ € 1 mln	Interne opschudding	Klein regulatorisch incident
kans per jaar		≤ 10%	> 10% en ≤ 50%	> 50%			

Onderstaand worden de belangrijkste risico's toegelicht die het behalen van de doelstellingen in 2020 kunnen belemmeren.

Doelstelling Volume: GasTerra streeft naar het geheel verkopen van het aan GasTerra aangeboden volume aan gas.

Aanbod kleine velden (nr. 1)

Naast het gas uit het Groningenveld koopt GasTerra gas in uit de Nederlandse kleine velden. GasTerra vervult een publieke taak met betrekking tot de uitvoering van het kleineveldenbeleid van de Nederlandse overheid en is wettelijk verplicht dit gas desgevraagd af te nemen tegen marktconforme voorwaarden.

Het aanbod uit kleine velden daalt al jaren. De meeste Nederlandse kleine velden bevinden zich in de eindfase van hun productiecycclus. Daarnaast is er sprake van een moeilijk investeringsklimaat door de relatief hoge kosten van het produceren uit nieuwe velden en is het maatschappelijk draagvlak voor gaswinning afgenomen. Als gevolg van toenemende concurrentie bestaat voor GasTerra het risico dat in de portfolio, het aanbod uit kleine velden nog verder terugloopt met als gevolg dat er minder volume is om marge op te maken.

In 2019 heeft GasTerra marktconforme voorwaarden aangeboden aan producenten van kleine velden overeenkomstig de Gaswet en het eigen bedrijfsbeleid voor bestaande contracten en voor nieuwe contracten. Daarnaast informeert GasTerra belanghebbenden over de verwachte effecten van de huidige marktomstandigheden op het aanbod uit de kleine velden. Het kabinet heeft aangegeven dat in de afbouwfase van de L-gasvraag de productie uit kleine gasvelden de voorkeur heeft boven gasimport. Om het economisch perspectief voor de offshore gassector te behouden ligt momenteel een voorstel ter goedkeuring bij de Raad van State om de investeringsaftrek voor de opsporing en winning van gas op de Noordzee te verhogen van 25 naar 40%.

Doelstelling Anticiperen: GasTerra anticipeert op een veranderende omgeving en luistert naar zijn stakeholders, zodat kansen en bedreigingen geïdentificeerd zijn en GasTerra ook in de toekomst aan zijn missie van waardemaximalisatie kan voldoen.

Onduidelijke bedrijfsstrategie en missie (nr. 2)

GasTerra's toekomstperspectief is al enkele jaren onzeker en onduidelijk doordat de Groningen-gaswinning zo snel als mogelijk zal worden afgebouwd. Met name de periode na 2022 is belangrijk, omdat vanaf dan het Groningenaanbod in onze portfolio sterk gaat dalen door de komst van de extra stikstoffabriek. Als gevolg van het besluit over de gaswinning in Groningen bestaat het risico dat er in de tussenliggende periode geen duidelijke bedrijfsstrategie en missie is met als gevolg dat innovatie, persoonlijke ontwikkeling, efficiency en effectiviteit tot stilstand komen.

Een van de speerpunten voor 2019 was duidelijkheid te verkrijgen over het toekomstperspectief van de organisatie. Om hierover een weloverwogen besluit te kunnen nemen is een analyse gedaan naar de rollen en waarde van GasTerra. Deze analyse is voorgelegd aan de aandeelhouders.

De aandeelhouders hebben de verschillende toekomstscenario's voor GasTerra besproken. Uiteindelijk is besloten om binnen afzienbare termijn tot geleidelijke afbouw van GasTerra te komen. Zij hebben de directie verzocht een afbouwplan op te stellen. De aandeelhouders hechten er aan dat dit plan met de grootste zorgvuldigheid en met oog voor de belangen van de medewerkers wordt vormgegeven. Hiermee is meer duidelijkheid verkregen over het toekomstperspectief van GasTerra, maar de impact op innovatie, persoonlijke ontwikkeling, efficiency en effectiviteit blijven ook in 2020 onverminderd hoog. Daarnaast zijn de huidige missie en strategie niet meer passend. In 2020 worden deze in samenhang met het op te stellen afbouwplan aangepast.

Minder gemotiveerd personeel (nr. 3) en het niet kunnen behouden van competent personeel (nr. 4)

GasTerra wordt de komende jaren afgebouwd. Eén van de uitgangspunten voor het op te stellen afbouwplan is het hoge kwaliteitsniveau dat stakeholders van ons gewend zijn in stand te houden. De competenties van de medewerkers zijn daarbij van cruciaal belang. Door de toegenomen helderheid over de toekomst van GasTerra zullen medewerkers gaan vertrekken. Hierdoor bestaat het risico dat een mismatch ontstaat tussen de huidige en gewenste competenties van het personeel.

Daarnaast bestaat als gevolg van het besluit om te stoppen met Groningen-gaswinning en GasTerra af te bouwen het risico dat medewerkers minder trots zijn op hun werk en minder gemotiveerd.

In 2019 is het nieuwe HR-beleid waarin ontwikkeling van medewerkers centraal staat geïmplementeerd. Tegelijkertijd is veel aandacht besteed aan het informeren van medewerkers over ontwikkelingen inzake de toekomst van GasTerra.

Voor beide risico's geldt dat voor 2020 de impact hoger wordt ingeschat dan het jaar hiervoor. Om hierop te kunnen anticiperen wordt een strategische personeelsplanning opgesteld. Deze planning moet ervoor zorgen dat de benodigde competenties in het bedrijf aanwezig zijn zodat de bedrijfscontinuïteit niet in gevaar komt. Daarnaast is het ook belangrijk het vertrek van medewerkers te faciliteren. Hiervoor is een sociaal plan opgesteld met daarin een compensatie- en begeleidingspakket. Het uitgangspunt is medewerkers van werk-naar-werk te helpen.

The background is a blurred image of financial documents. On the left, a portion of a spiral-bound notebook is visible. The main area shows a document with a line graph and a table. The graph has a wavy line representing data over time. The table below the graph has several columns and rows, with some numbers visible in the bottom right corner, such as 578 and 787.

Jaarrekening

Jaarrekening 2019

De samenstelling van de jaarrekening 2019 is als volgt:

- Balans per 31 december (vóór resultaatbestemming)	2
- Winst- en verliesrekening	3
- Kasstroomoverzicht	4
- Toelichting behorende tot de jaarrekening	5

Overige gegevens	18
-------------------------	----

Balans per 31 december (vóór resultaatbestemming)

in miljoenen euro's

Activa	noot	2019	2018
Vaste activa			
- immateriële vaste activa	(1)	4,2	6,4
- materiële vaste activa	(2)	2,5	2,8
 Vlottende activa			
- voorraden	(3)	44,5	112,0
- vorderingen	(4)	1.119,5	1.666,2
- liquide middelen	(5)	160,9	172,6
 Totaal		1.331,6 =====	1.960,0 =====
 Passiva			
Eigen vermogen			
- gestort en opgevraagd kapitaal	(6)	180,0	180,0
- onverdeelde winst	(6)	36,0	36,0
 Voorzieningen (langlopend)	(7)	32,6	0,0
 Kortlopende schulden	(8)	1.083,0	1.744,0
 Totaal		1.331,6 =====	1.960,0 =====

Winst- en verliesrekening

in miljoenen euro's

	noot	2019	2018
Netto-omzet	(9)	8.832,0	11.153,1
Kostprijs van de omzet	(10)	-8.704,5	-11.053,5
Bruto-omzetresultaat		127,5	99,6
Algemene beheerskosten	(11)	-77,7	-50,5
Netto-omzetresultaat		49,8	49,1
Financiële baten	(12)	-1,2	-1,2
Financiële lasten	(12)	-0,6	0,1
Uitkomst van de financiële baten en lasten		-1,8	-1,1
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen		48,0	48,0
Belasting resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	(13)	-12,0	-12,0
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belastingen		36,0	36,0
		=====	=====

Kasstroomoverzicht

in miljoenen euro's

	2019	2018
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>		
Netto-omzetresultaat	49,8	49,1
Aanpassingen voor:		
- afschrijvingen en waardeverminderingen	4,5	5,3
- mutatie voorraad	67,5	-112,0
- mutatie vorderingen	546,7	12,0
- mutatie voorzieningen (langlopend)	32,6	0,0
- mutatie kortlopende schulden	-661,0	157,6
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	40,1	112,0
Financiële baten (ontvangst)	-1,2	-1,2
Financiële lasten (afdracht)	-0,6	0,1
Belasting resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening (afdracht)	-12,0	-12,0
	-13,8	-13,1
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>	26,3	98,9
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>		
Investeringsen in vaste activa	-2,0	-1,4
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>	-2,0	-1,4
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>		
Betaald dividend	-36,0	-36,0
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>	-36,0	-36,0
<i>Mutatie liquide middelen</i>	-11,7	61,5
	====	====
Liquide middelen ultimo jaar	160,9	172,6
Liquide middelen ultimo vorig jaar	172,6	111,1
<i>Mutatie liquide middelen</i>	-11,7	61,5
	====	====

Toelichting behorende tot de jaarrekening

Algemene gegevens

GasTerra B.V. te Groningen.

KvK nummer 02089290

1. GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

GasTerra B.V. is een internationaal opererende gashandelonderneming en is gevestigd aan de Stationsweg 1 te Groningen. De onderneming (en haar rechtsvoorganger) heeft meer dan 50 jaar ervaring en beschikt over een goede marktpositie. GasTerra bedient een deel van de Nederlandse en Europese gasmarkt.

De jaarrekening is opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Tenzij anders vermeld, vindt de waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat plaats op basis van historische kosten.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de winst- en verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De opbrengsten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Opbrengsten worden verantwoord indien alle belangrijke risico's met betrekking tot de levering zijn overgedragen aan de tegenpartij. De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. (Voorzienbare) verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden en wordt voldaan aan de voorwaarden voor het opnemen van voorzieningen.

De renteresultaten (positief en negatief) op de uitgezette liquide middelen worden onder Financiële baten verantwoord evenals de rentebaten als gevolg van correctienota's gasin- en verkopen. De renteresultaten (positief en negatief) op de ingeleende liquide middelen worden onder Financiële lasten verantwoord evenals de rentelasten als gevolg van correctienota's gasin- en verkopen.

Continuïteit

De aandeelhouders hebben in de Algemene vergadering van Aandeelhouders gedateerd 4 oktober 2019 besloten de directie te verzoeken een afbouwplan op te stellen. Op basis van een analyse van de langlopende contracten en met inachtneming van de afspraken binnen het Gasgebouw is deze jaarrekening opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Schattingen en onzekerheden

Voor het opmaken van deze jaarrekening zijn beoordelingen, schattingen en aannames gemaakt die de verantwoorde bedragen beïnvloeden. Dit betreft in het bijzonder de netto-omzet en de kostprijs van de omzet (waaronder transportkosten). De beoordelingen, schattingen en aannames die zijn gemaakt, zijn gebaseerd op marktgegevens, kennis en ervaring en andere factoren die onder de gegeven omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Eventuele bijzonderheden ten aanzien van schattingen en beoordelingen worden indien van belang hierna opgenomen bij de toelichtingen op de balans en de winst- en verliesrekening. Als gevolg van de overeenkomst tussen de aandeelhouders van GasTerra, zoals toegelicht onder de niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen, hebben de afwijkingen van deze schattingen geen effect op het resultaat.

Transacties in vreemde valuta

Transacties luidend in vreemde valuta worden omgerekend tegen de geldende wisselkoers op de transactiedatum.

Liquide middelen, vorderingen op handelsdebiteuren en kortlopende schulden in vreemde valuta worden per balansdatum omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers.

De door omrekening optredende valutakoersverschillen op gasexport en gasimport worden toegerekend aan gasinkopen. De overige valutakoersverschillen worden verantwoord onder de financiële baten en lasten.

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de historische aanschaffingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met lineaire afschrijvingen gedurende de economische levensduur van de activa.

Immateriële vaste activa die op balansdatum nog niet zijn opgeleverd worden verantwoord onder de categorie immateriële vaste activa in uitvoering. Na de ingebruikname worden de betreffende activa gerubriceerd onder de categorie immateriële vaste activa.

De gehanteerde afschrijvingstermijn van de immateriële vaste activa is 5 jaar. Over de immateriële vaste activa in uitvoering wordt niet afgeschreven.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de historische aanschaffingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met lineaire afschrijvingen gedurende de economische levensduur van de activa.

Materiële vaste activa die op balansdatum nog niet zijn opgeleverd worden verantwoord onder de categorie materiële vaste activa in uitvoering. Na de ingebruikname worden de betreffende activa gerubriceerd onder de categorie materiële vaste activa.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa zijn 5 of 10 jaar. Over de materiële vaste activa in uitvoering wordt niet afgeschreven.

Bijzondere waardeverminderingen

Jaarlijks wordt op balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat de boekwaarde van een vast actief (een materieel of immaterieel vast actief) boven de realiseerbare waarde (de hoogste van de bedrijfswaarde en de

opbrengstwaarde) ligt. In dat geval wordt overgegaan tot een analyse ter identificatie van een mogelijk benodigde bijzondere waardevermindering ("impairment").

Wanneer de realiseerbare waarde van een actief lager is dan de boekwaarde, wordt de boekwaarde afgeboekt tot de realiseerbare waarde. Een bijzondere waardevermindering wordt, eventueel ten dele, teruggedraaid bij een wijziging in de schatting die van belang is voor de bepaling van de realiseerbare waarde. Bijzondere waardeverminderingen worden onder de algemene beheerskosten verantwoord.

Vlottende activa

Vorraden

De voorraad aardgas wordt gewaardeerd tegen kostprijs op basis van het FIFO (first-in first-out) principe of lagere opbrengstwaarde zijnde de TTF Price assessment 31 december 2019 Heren voor Q1 2020

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs rekening houdend met oninbaarheid. Onder de debiteuren zijn tevens de nog niet gefactureerde verkopen opgenomen.

Pensioenen

GasTerra is samen met N.V. Nederlandse Gasunie aangesloten bij de Stichting Pensioenfonds Gasunie. De medewerkers van GasTerra hebben een pensioenregeling die hier is ondergebracht.

De pensioenregeling wordt volgens de Pensioenwet gekarakteriseerd als een uitkeringsovereenkomst. De premievaststelling is niet afhankelijk van de dekkingsgraad.

De dekkingsgraad van Stichting Pensioenfonds Gasunie bedraagt ultimo 2019 113%. GasTerra heeft geen bijstortingsverplichtingen.

De belangrijkste afspraak die is opgenomen in deze uitvoeringsovereenkomst is dat de premie voor de werkgever 24,6% bedraagt over het gemaximeerd pensioengevend jaarsalaris. De kans dat GasTerra verplicht wordt tot betaling van een hogere bijdrage is nihil.

De pensioenopbouw in een voorwaardelijk middelloonsysteem is gemaximeerd op 1,875% per jaar over de gemiddelde pensioengrondslag en het maximaal pensioengevend salaris.

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Voorzieningen (langlopend)

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen.

Voor aangekondigde reorganisaties, welke een gedetailleerd reorganisatieplan bevatten, wordt een voorziening gevormd. De voorziening wordt gewaardeerd tegen nominale waarde. De kosten van deze voorziening worden ingeschat op basis van het aantal af te vloeien personeelsleden en de daarbij horende afvloeiingskosten per medewerker behorende bij het aantal dienstjaren en de salarisschaal.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, waarbij de baten en lasten uit hoofde van amortisatie volgens de effectieve-rentemethode worden verantwoord in de winst- en verliesrekening. De eerste waardering vindt plaats tegen reële waarde waarbij de transactiekosten die direct toerekenbaar zijn aan de verwerving in de waardering worden opgenomen. Dit betreft schulden met een looptijd van maximaal een jaar.

Onder de crediteuren zijn tevens de nog niet gefactureerde inkopen opgenomen. Van klanten ontvangen bedragen wegens minderafname van gas onder 'take-or-pay' overeenkomsten worden als leveringsverplichting opgenomen onder de kortlopende schulden. Ook door klanten betaalde voorschotfacturen zijn onderdeel van de kortlopende schulden. De leveringsverplichting uit hoofde van het ontvangen gas in de storage service is eveneens opgenomen onder de kortlopende schulden.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten vorderingen, liquide middelen en kortlopende schulden.

Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Deze worden door de onderneming gescheiden van het basiscontract en apart verantwoord indien:

- de economische kenmerken en risico's van het basiscontract en het daarin besloten derivaat niet nauw verwant zijn; en
- een apart instrument met dezelfde voorwaarden als het in het contract besloten derivaat aan de definitie van een derivaat zou voldoen; en
- het gecombineerde instrument niet wordt gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening.

In contracten besloten (afgeleide) financiële instrumenten die niet worden gescheiden van het basiscontract, omdat niet aan de hiervoor genoemde voorwaarden is voldaan, worden verwerkt in overeenstemming met het basiscontract.

Afgeleide financiële instrumenten, die worden gescheiden van het basiscontract, worden gewaardeerd tegen de laagste van de kostprijs en lagere marktwaarde.

GasTerra sluit in het kader van zijn bedrijfsuitvoering gasinkoopcontracten en gasverkoopcontracten af. Deze contracten worden afgesloten voor daadwerkelijke fysieke levering en ontvangst van gas in overeenstemming met de verwachte in- of verkopen of gebruiksbehoeften van de onderneming en vallen daarom buiten de reikwijdte van RJ 290.

Prijsstelling gasverkoop en gasinkoop

De prijsstelling van aardgas aan zowel verkoop- als inkoopzijde bij GasTerra wordt in belangrijke mate beïnvloed door de ontwikkelingen van de prijzen van aardgas alsmede door de prijzen van andere energiedragers.

De aandeelhouders van GasTerra hebben een overeenkomst gesloten betrekking hebbende op de door GasTerra te behalen winst na belasting. Op grond daarvan wordt de prijs van het gedurende het jaar door de Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. (NAM) aan GasTerra verkochte Gronings aardgas zodanig vastgesteld, dat voor GasTerra de door aandeelhouders voor dat jaar vastgestelde winst na belasting overblijft.

Netto-omzet

Netto-omzet wordt opgesplitst in gasverkoop en overige netto-omzet.

Onder gasverkoop worden verantwoord de opbrengsten uit de levering van gas en de opbrengsten uit de daarbij geleverde diensten, na aftrek van over de omzet geheven belastingen. Diensten, die betrekking hebben op het beschikbaar stellen van transportcapaciteit en flexibiliteit, staan los van het daadwerkelijk gebruik. Zij worden geacht te zijn geleverd, indien de dienst ter beschikking heeft gestaan aan de klant gedurende het overeengekomen tijdsvak.

Onder overige netto-omzet worden hoofdzakelijk verantwoord de opbrengsten uit levering van diensten aan derden. Deze opbrengsten betreffen met name flexibiliteitsdiensten.

De opbrengsten worden verantwoord in de verslagperiode waarin de levering van het gas en de diensten hebben plaatsgevonden.

Kostprijs van de omzet

Onder kostprijs van de omzet worden hoofdzakelijk verantwoord de kosten van inkoop van gas en de daarbij geleverde diensten, de transportkosten en de kosten die verband houden met de ondergrondse gasopslag.

Algemene beheerskosten

De kosten worden bepaald op historische basis, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor de waardering en worden toegerekend aan de verslagperiode waarop ze betrekking hebben. Verliezen worden in aanmerking genomen in de verslagperiode waarin zij voorzienbaar zijn. GasTerra kent geen specifieke verkoopkosten.

Uitkomst der financiële baten en lasten

Hieronder worden baten en lasten verband houdende met de uitgezette liquide middelen en financiering verantwoord.

Vennootschapsbelasting

Het in de winst- en verliesrekening op te nemen bedrag aan vennootschapsbelasting wordt berekend uitgaande van het volgens deze rekening bepaalde resultaat, met inachtneming van de geldende fiscale bepalingen en tarieven.

Kasstroomoverzicht

In dit overzicht komen de gegenereerde kasstromen tot uitdrukking. Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode uitgaande van het netto-omzetresultaat in de winst- en verliesrekening.

2. Nadere toelichting op de balans

Immateriële vaste activa (1)

in miljoenen euro's

	Immateriële vaste activa	Immateriële vaste activa in uitvoering	Totaal 2019
Stand per 1 januari:			
Aanschafwaarde	57,6	1,4	59,0
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-52,6	0,0	-52,6
Boekwaarde	5,0	1,4	6,4
Mutaties in de boekwaarde:			
Investerings	0,9	0,5	1,4
Afschrijvingen	-3,5	0,0	-3,5
Desinvestering	-0,1	0,0	-0,1
Boekwaarde 31 december:	2,3	1,9	4,2
	===	===	===
Stand per 31 december:			
Aanschafwaarde	56,8	1,9	58,7
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-54,5	0,0	-54,5
Boekwaarde	2,3	1,9	4,2
	===	===	===

De immateriële vaste activa bestaan hoofdzakelijk uit geactiveerde kosten van zelf ontwikkelde software ter ondersteuning van bedrijfsprocessen.

Materiële vaste activa (2)

in miljoenen euro's

	Materiële vaste activa	Materiële vaste activa in uitvoering	Totaal 2019
Stand per 1 januari:			
Aanschafwaarde	9,3	0,1	9,4
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-6,6	0,0	-6,6
Boekwaarde	2,7	0,1	2,8
Mutaties in de boekwaarde:			
Investerings	0,0	0,6	0,6
Afschrijvingen	-0,9	0,0	-0,9
Desinvestering	0,0	0,0	0,0
Boekwaarde 31 december:	1,8	0,7	2,5
	===	===	===
Stand per 31 december:			
Aanschafwaarde	8,8	0,7	9,5
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-7,0	0,0	-7,0
Boekwaarde	1,8	0,7	2,5
	===	===	===

De materiële vaste activa bestaan hoofdzakelijk uit bedrijfsinventaris en computerbenodigdheden.
De materiële vaste activa wordt geclassificeerd als andere vaste bedrijfsmiddelen.

Vorraden (3)

in miljoenen euro's

	31 dec. 2019	31 dec. 2018
Voorraad aardgas	44,5	112,0
Totaal	44,5	112,0
	=====	=====

Per 31 december 2019 is € 28,8 mln. afgewaardeerd van de voorraad en verantwoord in de winst- en verliesrekening.

Vorderingen (4)

in miljoenen euro's

	31 dec. 2019	31 dec. 2018
Debiteuren	1.118,8	1.585,3
Belastingen	0,0	0,0
Vorderingen op aandeelhouders	0,0	32,0
Overige vorderingen	0,7	48,9
Totaal	1.119,5	1.666,2
	=====	=====

Geen van de vorderingen heeft een looptijd langer dan een jaar.

Per balansdatum wordt een voorziening voor oninbaarheid ad € 1,1 miljoen (2018: € 1,0 miljoen) aangehouden.

Liquide middelen (5)

in miljoenen euro's

	31 dec. 2019	31 dec. 2018
Deposito's	160,7	172,3
Overige liquide middelen	0,2	0,3
Totaal	160,9	172,6
	=====	=====

Eigen vermogen (6)

Geplaatst kapitaal

Het maatschappelijk en geplaatste kapitaal bedraagt in 2018 en in 2019 € 180 miljoen en is verdeeld in 40.000 aandelen van elk € 4.500 nominaal. Het geplaatste kapitaal, dat volledig is volgestort, is als volgt verdeeld:

EBN B.V.	40%
Esso Nederland B.V.	25%
Shell Nederland B.V.	25%
Staat der Nederlanden	10%

Onverdeeld resultaat

in miljoenen euro's

Saldo per 1 januari 2019	36,0
--------------------------	------

Bestemming van het resultaat van het boekjaar 2018 overeenkomstig het besluit van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders	-/-36,0
Onverdeeld resultaat van het boekjaar 2019	36,0
Saldo per 31 december 2019	<u>36,0</u>

Voorstel winstbestemming

De Bestuurder stelt voor om de netto winst over 2019 ad € 36,0 miljoen geheel aan de aandeelhouders uit te keren.

Voorzieningen (langlopend) (7)	31 dec. 2018	Dotatie	Vrijval	Onttrekking	31 dec. 2019
Overige voorzieningen	0,0	32,6	0,0	0,0	32,6
Totaal	<u>0,0</u>	<u>32,6</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>32,6</u>
	=====	=====	=====	=====	=====

De overige voorzieningen hebben betrekking op een reorganisatie voorziening die is gevormd naar aanleiding van het op 23 december 2019 met vakbond overeengekomen sociaal plan. Dit sociaal plan is opgesteld vanwege het in 2019 ontvangen verzoek van aandeelhouders om een gezamenlijk afbouwplan op te stellen.

Kortlopende schulden (8)	31 dec. 2019	31 dec. 2018
<i>in miljoenen euro's</i>		
Crediteuren gasinkoop	933,1	1.547,7
Schulden aan aandeelhouders	63,8	117,5
Overige handelscrediteuren	8,4	7,4
Belastingen en premies sociale verzekeringen	4,6	6,0
Vooruit ontvangen bedragen	73,1	64,9
Overlopende passiva	0,0	0,5
Totaal	<u>1.083,0</u>	<u>1.744,0</u>
	=====	=====

Financiële instrumenten

Algemeen

De onderneming maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van financiële instrumenten die de onderneming blootstelt aan marktrisico, waaronder valutarisico en renterisico en aan kredietrisico en liquiditeitsrisico.

In 2019 (en 2018) zijn geen valutatermijncontracten en gasprijsswaps afgesloten.

Kredietrisico

Het kredietrisico beperkt zich tot de vorderingen en liquide middelen en bestaat uit het verlies dat zou ontstaan indien klanten of tegenpartijen in gebreke zouden blijven en hun contractuele verplichtingen niet zouden nakomen. De onderneming heeft richtlijnen opgesteld waaraan klanten of tegenpartijen moeten voldoen. Deze richtlijnen beperken het risico verbonden aan mogelijke kredietconcentraties en marktrisico's. Ultimo 2019 is geen sprake van een bijzonder kredietrisico als gevolg van kredietconcentraties. Indien klanten of tegenpartijen niet aan deze richtlijnen voldoen worden nadere zekerheden gevraagd zoals bankgaranties. De onderneming loopt hierdoor geen belangrijk kredietrisico ten aanzien van een enkele individuele klant of tegenpartij. Met de meeste klanten en tegenpartijen zijn langdurige relaties opgebouwd. Zij hebben in 2019 nagenoeg aan hun betalingsverplichtingen voldaan.

Renterisico

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van uitgezette gelden. De onderneming heeft als beleid om geen afgeleide financiële instrumenten te gebruiken om (tussentijdse) rentefluctuaties te beheersen. Gelet op de korte looptijd van deposito's is het renterisico gedurende 2019 niet meer dan € 0,1 mln. geweest (2018: € 0,1 mln.).

Liquiditeitsrisico

De onderneming bewaakt de liquiditeitspositie door middel van liquiditeitsprognoses. Het management ziet erop toe dat voor de onderneming steeds voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen middels de daarvoor beschikbare kredietfaciliteiten.

Valutarisico

De valutarisico's van GasTerra zijn zeer beperkt en worden daarom niet afgedekt. Alle valutatransacties vinden op de spotmarkt plaats.

Marktwaarde

De marktwaarde van in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, liquide middelen en kortlopende schulden, benadert de boekwaarde ervan als gevolg van de korte looptijden.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Inkoop-, levering-, gasopslag- en transportverplichtingen

GasTerra heeft meerjarige inkoop-, levering-, gasopslag- en transportverplichtingen uit hoofde van gasinkoop-, gasverkoop-, gasopslag- en transportovereenkomsten. De gasinkoop- en gasverkooprijzen zijn in belangrijke mate afhankelijk van toekomstige prijzen van aardgas, alsmede van de toekomstige marktprijzen van andere energiedragers.

Daarnaast is GasTerra langlopende verplichtingen aangegaan voor met name kantoorhuur en ICT-dienstverlening. De financiële gevolgen daarvan zijn van beperkte betekenis voor de beoordeling van de financiële positie ultimo boekjaar.

Ten behoeve van GasTerra zijn door derden voor € 86,0 miljoen bankgaranties (2018: € 1.246,4 miljoen) afgegeven. Door GasTerra zijn aan derden € 0,0 bankgaranties afgegeven (2018: € 0,0 miljoen).

De leveringsverplichtingen worden afgedekt door meerjarige inkoopovereenkomsten, waaronder de overeenkomst voor het laagcalorische Groningengas. Het tijdelijke verschil tussen leveringsverplichtingen en de import- en nationale inkoopverplichtingen wordt door GasTerra met name kortlopend ingekocht of verkocht op liquide handelsplaatsen.

De aandeelhouders van GasTerra hebben een overeenkomst gesloten betrekking hebbende op de door GasTerra te behalen winst na belasting. Op grond daarvan wordt de prijs van het gedurende het jaar door de Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. (NAM) aan GasTerra verkochte Gronings aardgas zodanig vastgesteld, dat voor GasTerra de door aandeelhouders voor dat jaar vastgestelde winst van € 36 miljoen na belasting overblijft. Als gevolg van de toepassing van de bovenstaande overeenkomst wordt geen toelichting omtrent individuele gasinkoop- en verkoopcontracten opgenomen.

De verplichtingen en rechten van meerjarige gasinkoop-, gasverkoop-, gasopslag- en transportovereenkomsten zijn niet gepassiveerd en geactiveerd.

Meerjarige gasinkoop- en gasverkoopovereenkomsten bevatten veelal heronderhandelingsclausules om gedurende de looptijd van de overeenkomst onder bepaalde voorwaarden de contractcondities te herzien. GasTerra is ten aanzien van meerdere meerjarige gasinkoop- en gasverkoopovereenkomsten in reguliere heronderhandeling met de desbetreffende tegenpartijen (zie bestuursverslag paragraaf 2.2). Het is niet mogelijk om een betrouwbare schatting van de uitkomsten van deze heronderhandelingen of hiermee verband houdende arbitrageprocedures te maken.

3. Nadere toelichting op de winst- en verliesrekening

Netto-omzet (9)	2019	2018
<i>in miljoenen euro's</i>		
Gasverkoop	8.783,3	11.105,4
Overige netto-omzet	48,7	47,7
Totaal	8.832,0	11.153,1
	=====	=====

In onderstaand overzicht is per gebied de gasverkoop weergegeven op basis van afleverpunt.

	2019	2018
Nederland	5.552,1	6.345,9
Overig Europa	3.231,2	4.759,5
Totaal	8.783,3	11.105,4
	=====	=====

De volumes zijn in 2019 ten opzichte van 2018 met 7 procent gedaald van 55,5 miljard m³ tot 51,5 miljard m³. De gemiddelde opbrengstprijis bedraagt 17,0 cent/m³ (20,0 cent/m³ in 2018) ¹.

Kostprijs van de omzet (10)	2019	2018
<i>in miljoenen euro's</i>		
Gasinkoop	8.433,5	10.779,3
Transportkosten	271,0	274,2
Totaal	8.704,5	11.053,5
	=====	=====

De gemiddelde inkoopprijs bedraagt 16,4 cent/m³ (19,4 cent/m³ in 2018). Onder de gasinkoopkosten zijn mede inbegrepen de kosten verband houdende met ondergrondse gasopslag.

De valutakoersverschillen die in de winst-en-verliesrekening onder de kostprijs omzet zijn verwerkt, bedragen € 0,0 miljoen koersverlies (2018: € 0,0 miljoen koersverlies).

¹ met m³ wordt bedoeld gas met calorische waarde van 35,16912 MJ

Algemene beheerskosten (11)	2019	2018
<i>in miljoenen euro's</i>		
Salarissen	14,2	14,1
Dotatie voorziening reorganisatie	32,6	0,0
Sociale lasten	1,5	1,5
Pensioenlasten	3,1	3,5
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	13,1	17,9
Afschrijvingskosten en waardeverminderingen	4,5	5,3
Overige	8,7	8,2
Totaal	77,7	50,5
	=====	=====

De stijging van de algemene beheerskosten wordt veroorzaakt door de in 2019 gedane dotatie aan de reorganisatievoorziening.

Uitkomst der financiële baten en lasten (12)	2019	2018
<i>in miljoenen euro's</i>		
Ontvangen interest	-1,2	-1,2
Financiële baten	-1,2	-1,2
Interestlasten	-0,6	0,1
Financieringskosten	-	-
Financiële lasten	-0,6	0,1
Saldo	-1,8	-1,1
	=====	=====

Belasting resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening (13)

De effectieve belastingdruk bedraagt voor 2019 25,0 procent (2018: 25,0 procent).

Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer GasTerra transacties verricht met zijn bestuurders, zijn leidinggevende functionarissen, zijn directe aandeelhouders of met directe aandeelhouders verbonden partijen.

Transacties tussen GasTerra en de verbonden partijen worden op basis van marktconforme voorwaarden afgehandeld.

Voor het gedurende het jaar door GasTerra ingekochte Gronings aardgas geldt de prijsvaststelling resulterend in de door aandeelhouders vastgestelde winst.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na de balansdatum met belangrijke financiële gevolgen voor GasTerra.

Aantal werknemers

Het aantal werknemers in fulltime-equivalenten ultimo 2019 bedraagt 131,2 (2018: 141,4). Het gemiddeld aantal werknemers in fulltime-equivalenten gedurende het boekjaar bedraagt 131,5 (2018: 147,7).

Honoraria van de accountant

In het boekjaar zijn de volgende honoraria van EY ten laste gebracht van de vennootschap, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a Burgerlijk Wetboek. Basis is de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft (RJ 390.301a).

Honoraria van de accountant	Ernst & Young Accountants LLP		Ernst & Young Accountants LLP	
<i>in euro's</i>	2019		2018	
Controle van de jaarrekening	€	242.000	€	191.000
Andere controle-opdrachten	€	48.000	€	40.000
	€	290.000	€	231.000
		=====		=====

Bezoldiging van de bestuurder en (gewezen) commissarissen

Het beloningsbeleid van GasTerra voor bestuurders van de vennootschap is erop gericht om managers die leiding geven aan een grote onderneming te motiveren en te behouden en hen te belonen op basis van hun prestatie. Voor de commissarissen van de vennootschap geldt een terughoudend bezoldigingsbeleid.

Bestuurders van de vennootschap

De bezoldiging van de bestuurder van de vennootschap, A.J. Krist luidt als volgt:

Bezoldiging van de bestuurders	2019		2018	
<i>in euro's</i>				
Periodieke beloningen (exclusief werkgeversdeel sociale lasten)	€	332.842	€	323.160
Werkgeversdeel sociale lasten	€	10.609	€	9.885
Periodieke beloningen (inclusief werkgeversdeel sociale lasten)	€	343.451	€	333.045
Variabele beloning*	€	47.557	€	43.456
Werkgeversdeel pensioenpremie	€	29.395	€	28.679
Bezoldiging	€	420.403	€	405.180
		=====		=====

* Bovengenoemde variabele beloning is gebaseerd op het bereiken van de afgesproken doelstellingen gedurende het verslagjaar (A.J. Krist).

GasTerra heeft een verzekering die bestuurders en commissarissen dekking biedt bij aansprakelijkheid.

Commissarissen van de vennootschap

De bezoldiging van de (gewezen) leden van de Raad van Commissarissen over het boekjaar 2019 bedraagt in totaal € 58.084 (2018: € 56.647).

Bestuurder

drs. A.J. Krist, Chief Executive Officer

Raad van Commissarissen

Ir. B.C. Fortuyn

mr. A.F. Gaastra

ir. J.W. van Hoogstraten

drs. R.M. de Jong

drs. R.G. de Jongh

mr. drs. T.W. Langejan

ir. J.M.W.E. van Loon

drs. L. Zirar

Groningen, 13 februari 2020

Overige Gegevens

Statutaire bepaling inzake resultaatbestemming

Ingevolge artikel 24 van de statuten van GasTerra staat de winst ter beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, met inachtneming van de bepaling dat van de voor uitkering beschikbare winst zodanige bedragen worden gereserveerd als de Raad van Commissarissen bepaalt.

Overige informatie

Over dit verslag

De hoofddoelstelling van dit jaarverslag is het informeren van stakeholders (belanghebbenden) over de visie en activiteiten van GasTerra.

Geïntegreerd verslag

De financiële, operationele en maatschappelijke informatie is verwerkt in een geïntegreerd verslag.

- De financiële verantwoording is in overeenstemming met bepalingen van Titel 9, boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.
- De niet-financiële verantwoording is in overeenstemming met de richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI) (Standards, Core Level).

Naast de jaarrekening en de gecombineerde controleverklaring omvat het GasTerra Jaarverslag 2019 andere informatie, bestaande uit:

- Het GasTerra Bestuursverslag, dat is opgenomen in het voorwoord, hoofdstuk 1, 2 3 en 6;
- Het Verslag van de Raad van Commissarissen, dat is opgenomen als onderdeel van hoofdstuk 3;
- De overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Reikwijdte

De reikwijdte van het verslag is GasTerra B.V. gevestigd te Groningen. Dit jaarverslag heeft betrekking op het kalenderjaar 2019. Het verslag over het kalenderjaar 2018 is gepubliceerd op 14 februari 2019.

Transparantie

Wij vinden het belangrijk transparant te zijn over onze activiteiten. Daarom streven wij er als niet-beursgenoteerde onderneming naar om zoveel als mogelijk de best practices uit de Corporate Governance Code te hanteren en nemen wij deel aan de Transparantiebenchmark van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. In 2019 zijn de criteria van de [Transparantiebenchmark](#) geactualiseerd met meer aandacht voor ketentransparantie en de Sustainable Development Goals. Met het jaarverslag over 2018 heeft GasTerra 64 van de maximale 100 punten behaald. Daarmee behoren we in onze sector tot de top tien en binnen de volledige groep beoordeelde bedrijven tot de beste tien procent.

Bepalen van de inhoud (materialiteit)

De inhoud en afbakening van onze verslaglegging wordt in grote mate bepaald door de materiële onderwerpen. Voor de bepaling van de materiële onderwerpen zijn onder andere de uitkomsten van de stakeholderdialoog gebruikt. GasTerra heeft ervoor gekozen jaarlijks een stakeholderdialoog uit te voeren, waarbij we het ene jaar kiezen voor een uitgebreide variant en het andere jaar voor een lichtere variant.

Voor de uitgebreide stakeholderdialoog worden alle deelnemers benaderd over alle voor GasTerra relevante onderwerpen. De dialoogvorm kan per jaar, per onderwerp en per stakeholder variëren. In de lichtere variant wordt ingezoomd op bestaande of nieuwe onderwerpen en/of stakeholders en worden de resultaten van de vorige stakeholderdialoog opnieuw getoetst.

Wij hebben onze stakeholders onderverdeeld in negen groepen, te weten klanten, medewerkers, aandeelhouders, producenten en transport, Rijksoverheid en markttoezichthouders, kennis- en onderwijsinstellingen, brancheorganisaties, maatschappelijke organisaties en regionale partijen.

In 2017 is de uitgebreide variant van de stakeholderdialoog uitgevoerd, waarna in 2018 toetsing van de resultaten volgde. Met klanten, medewerkers, regionale partijen en brancheorganisaties is gekeken of de resultaten van 2017 nog representatief waren en is daarnaast naar aanleiding van het besluit van de minister van Economische Zaken en Klimaat om de gaswinning in Groningen verder te minimaliseren ook gesproken over de mate waarin stakeholders vinden dat GasTerra een rol moet blijven spelen in de huidige en toekomstige gasmarkt. Dit leidde tot drie verschillende visies: enerzijds GasTerra's mogelijk aandeel in de toekomstige traditionele gasmarkt en anderzijds in de grotendeels nog te ontwikkelen markt voor hernieuwbare ('groene') gassen. Er zijn ook partijen die beide visies samenvoegen tot een waarbij GasTerra de huidige activiteiten voortzet, maar zich ook nadrukkelijk zou blijven richten op het mede faciliteren van de energietransitie.

In 2019 hebben we opnieuw de uitgebreide variant van de stakeholderdialoog uitgevoerd en door middel van een enquête en verdiepende interviews gevraagd naar het belang dat de diverse stakeholders vanwege de economische, ecologische of sociale impact hechten aan de geselecteerde onderwerpen. Deze dialoog is uitgevoerd in de periode tussen eind juni en begin oktober 2019, dus vóór het besluit om GasTerra op termijn op te heffen. Hoewel zij dus in beginsel uitgaat van 'business as usual' is bij de formulering van de vragen wel rekening gehouden met een mogelijk afbouwscenario. De uitkomsten van de stakeholderdialoog wegen daarom mee bij het formuleren van het afbouwplan.

De vraag welke rol GasTerra in de gasmarkt moet spelen, is dit jaar voorgelegd aan alle stakeholdergroepen. Op basis van de gesprekken in 2018 zijn sub-onderwerpen gedefinieerd: de toekomstige contractuele relaties, de afbouw van de gaswinning in Groningen, het behouden van een 'kwaliteitsloos' TTF, het afsluiten van nieuwe importcontracten en de winning van aardgas uit Nederlandse kleine velden. De (eventuele) rol van GasTerra in de toekomstige hernieuwbare gasmarkt maakte deel uit van het onderwerp duurzame energievoorziening.

De volgende (hoofd)onderwerpen zijn tijdens de stakeholderdialoog aan de orde gekomen:

Onderwerpen stakeholderdialoog

Contractuele verplichting	De mate waarin GasTerra voldoet aan zijn huidige contractuele verplichtingen.
Economische prestatie	De mate waarin GasTerra bijdraagt aan het financieel resultaat van zijn aandeelhouders en de maatschappij.
Ketenbeheer	De mate waarin GasTerra zich bewust is van zijn rol in de keten. De onderwerpen die daarbij aan de orde zijn gekomen zijn onder andere aardbevingsproblematiek, milieuschade en methaanemissies.
Duurzame inzetbaarheid	De mate waarin GasTerra een goede werkomgeving creëert, met een daarbij passende cultuur en structuur, en medewerkers stimuleert om zich te ontwikkelen.
Duurzame energievoorziening	De mate waarin GasTerra bijdraagt aan de duurzame energievoorziening. De onderwerpen die aan de orde zijn gekomen zijn onder andere groen gas, waterstof, samenwerkingsverbanden en ontwikkeling en introductie van nieuwe energietechnologieën.
Voldoen aan richtlijnen en kaders	De mate waarin GasTerra ervoor kiest om te voldoen aan vrijwillige richtlijnen en kaders zoals de Sustainable Development Goals en de GRI richtlijnen.
Interne voetafdruk	De mate waarin GasTerra de eigen voetafdruk op het milieu minimaliseert.
Kennis	De mate waarin GasTerra energiegerelateerde kennis verwerft, ontwikkelt en deelt. Het gaat hierbij om het initiëren en stimuleren van onderzoeken om kennis te verwerven en participatie in brancheorganisaties.
Betrokkenheid bij de regio	De mate waarin GasTerra betrokken is bij de regio Noord Nederland. De onderwerpen die aan de orde zijn gekomen zijn sponsoring, samenwerkingsverbanden in de regio en niet-gasgerelateerde inkopen.
Rol van GasTerra in de gasmarkt	De mate waarin GasTerra een rol speelt in de gasmarkt. De onderwerpen die daarbij aan de orde zijn gekomen zijn onder andere de bijdrage aan de afbouw van de gaswinning in Groningen, TTF, gaswinning uit kleine velden en contractuele relaties.

De uitkomsten van de enquête laten zien dat stakeholders het meeste belang hechten aan de mate waarin GasTerra voldoet aan zijn contractuele verplichtingen. Daarna volgen de onderwerpen duurzame inzetbaarheid, ketenbeheer, economische prestatie en de rol van GasTerra in de gasmarkt. Tijdens de verdiepende interviews is meer achtergrondinformatie verkregen bij de resultaten van de online enquête.

De nieuwe kwantitatieve en kwalitatieve aanpak van de stakeholderdialoog levert een aantal onderwerpen op die de stakeholders vanwege de economische, ecologische of sociale impact als materieel beschouwen voor GasTerra. De directie van GasTerra heeft het belang dat stakeholders hechten aan de onderwerpen vergeleken met GasTerra's eigen opvattingen terzake. Dit resulteert in de materialiteitsmatrix, die is opgenomen in het Business Plan 2020 en medebepalend is voor de te ontwikkelen strategie. Uit de materialiteitsanalyse volgen vijf materiële onderwerpen: contractuele verplichting, economische prestatie, duurzame inzetbaarheid, rol van GasTerra in de gasmarkt en duurzame energievoorziening. Deze onderwerpen waren in 2018 ook materieel. Het onderwerp ketenbeheer (draagvlak voor werkzaamheden) is als materieel onderwerp geschrapt. De reden hiervoor is dat de invloed van GasTerra door de aard van zijn werkzaamheden in de keten beperkt is.

De materiële onderwerpen vormen de basis voor het bestuursverslag. Het verslag is zo ingedeeld dat we op elk materieel onderwerp over de ontwikkelingen in 2019 rapporteren en de doelstellingen voor 2020 formuleren.

In onderstaand overzicht wordt op hoofdlijnen weergegeven hoe de relatie met stakeholders wordt geborgd.

Stakeholdergroep	Voorbeeld	Interactie via
Klanten	Energiebedrijven en -centrales, industrieën, exportklanten	Overleg accountmanagers, relatie-evenement, periodiek klanttevredenheidsonderzoek, stakeholderdialoog
Medewerkers	Ondernemingsraad, vakbond	Regulier overleg, intranet, interne presentaties, overleg Ondernemingsraad met de Bestuurder, stakeholderdialoog
Aandeelhouders	Shell Nederland B.V., Esso Nederland B.V., EBN B.V., Nederlandse Staat	Aandeelhoudersvergaderingen, Expertoverleg, Adviescommissie, Auditcommissie, College van Gedelegeerde Commissarissen, Raad van Commissarissen, stakeholderdialoog
Producenten en Transport	Gasleveranciers, GTS	Overleg met accountmanagers, relatie-evenement, stakeholderdialoog
Rijksoverheid en markttoezichthouders	Autoriteit Consument en Markt (ACM)	Via Energie Nederland, periodiek overleg, stakeholderdialoog
Kennis- en onderwijsinstellingen	Hanzehogeschool, RuG, New Energy Coalition, Clingendael, CE Delft	Stages, gastcolleges, projectbijdragen, stakeholderdialoog
Brancheorganisaties	Energie Nederland, KVG, Eurogas, VEMW, Nogepe, EASEE Gas	Periodiek overleg, deelname werkgroepen, bestuurslidmaatschap, Energiepodiumdiners, stakeholderdialoog
Maatschappelijke organisaties	Groninger Bodem Beweging, Greenpeace, Stichting Natuur en Milieu	Energiepodiumdiners, stakeholderdialoog
Regionale partijen	Sponsorpartijen, regionale leveranciers niet-gas, gemeenten, lokale overheid	Relatie-evenement gesponsorde partijen, periodiek overleg, stakeholderdialoog

In onderstaand overzicht staan de doelstellingen die we in 2019 in relatie tot de materiële onderwerpen hebben bepaald. In 2019 heeft een ongeval met verzuim plaatsgevonden. Hierdoor is één van de doelstellingen onder duurzame inzetbaarheid niet behaald. De overige doelstellingen zijn wel behaald.

Materieel thema	Doelstelling 2019
Contractuele verplichting	GasTerra komt de contractuele verplichtingen volledig na.
Economische prestaties	GasTerra verkoopt het door NAM aangeboden jaarvolume aan Groningengas (gasjaar 2018/2019) en zorgt ervoor dat de productie binnen de graaddagenformule blijft. We benutten zo volledig mogelijk de middelen in ons portfolio zoals bergingen. We proberen een marge te maken op onze in- en verkopen. We benutten het marktpotentieel voor optimalisatie. De exploitatiekosten blijven binnen budget in het kalenderjaar 2019.
Duurzame inzetbaarheid	Er zijn 0 ongevallen met verzuim en het percentage ziekteverzuim is in het kalenderjaar 2019 lager dan 2,5%. We implementeren het nieuwe HR-beleid.
Duurzame energievoorziening	We nemen deel aan projecten uit de Strategische Agenda van GILDE (Gas In een Langetermijn Duurzame Energievoorziening). We leiden het project Groen Gas. In ons energietransitiebudget leggen we de focus op duurzame gassen zoals groen gas en waterstof. We kijken hoe we samen met partners een programma kunnen ontwikkelen voor het bereiken van de benodigde jaarlijkse groengasproductie van twee miljard kubieke meter in 2030 die in het Klimaatakkoord is opgenomen.
Draagvlak voor werkzaamheden	GasTerra draagt de visie die de gassector, verenigd in de brancheorganisatie KVG, heeft ontwikkeld en die de noodzaak om voortvarend toe te werken naar een CO ₂ -neutrale energievoorziening koppelt aan het behouden van het huidige niveau van leveringszekerheid tegen zo laag mogelijk maatschappelijke kosten actief uit.
Rol van GasTerra in de gasmarkt	Naar aanleiding van de besluitvorming inzake Groningengaswinning verkennen we onze missie en strategie om een beeld te krijgen van de rol die GasTerra in de toekomst kan spelen.

Management van materiële onderwerpen

MVO is bij GasTerra een integraal onderdeel van de strategie en daarmee verankerd in de dagelijkse bedrijfsvoering. Zoals beschreven in het hoofdstuk [‘In dialoog met onze omgeving’](#) neemt GasTerra de materialiteitsmatrix en de bijbehorende doelstellingen en activiteiten op in het Business Plan, dat wordt goedgekeurd door de Raad van Commissarissen. De voortgang van de doelstellingen en activiteiten wordt in de reguliere rapportagecyclus meegenomen en maandelijks besproken met de directie en op kwartaalbasis met het College van Gedelegeerde Commissarissen en de Audit Commissie.

Verslaggevingsprincipes

Informatie	Definitie/berekeningsmethode
Ziekteverzuim (in procenten)	Het aantal verzuimde kalenderdagen (inclusief weekenden) in de observatieperiode, gedeeld door de personeelsomvang (in voltijdequivalenten), vermenigvuldigd met het aantal kalenderdagen in de observatieperiode.
Gemiddelde verzuimfrequentie	Het gemiddelde aantal keren dat een medewerker zich ziek meldt per jaar.
Gasverbruik	Het gasverbruik van het kantoorpand van GasTerra aan de Stationsweg in Groningen conform de eindafrekening van de energieleverancier.
Elektriciteit	Het elektriciteitsverbruik van het kantoorpand van GasTerra aan de Stationsweg in Groningen conform de eindafrekening van de energieleverancier.
Waterverbruik	Het waterverbruik van het kantoorpand van GasTerra aan de Stationsweg in Groningen conform de eindafrekening van het waterbedrijf.
Papierverbruik	Het papierverbruik conform de tellerstanden van de leverancier van de kopieerapparaten.
CO₂-compensatie	Verkleining van de voetafdruk in tonnen CO ₂ door te investeren in programma's die een bijdrage leveren aan het verminderen van CO ₂ -emissies.

Feiten en cijfers

Personeelsontwikkelingen

Per 31 december 2019 waren 141 (131,2 Fte) medewerkers in vaste dienst bij GasTerra ten opzichte van 152 (141,4 Fte) ultimo 2018.

GasTerra heeft een eigen cao en het grootste deel van het personeel is lid van de bedrijfsvakbond VPG². GasTerra is samen met N.V. Nederlandse Gasunie aangesloten bij de Stichting Pensioenfonds Gasunie. De medewerkers van GasTerra hebben een pensioenregeling die hier is ondergebracht. Een toelichting op deze regeling is opgenomen in de [jaarrekening](#).

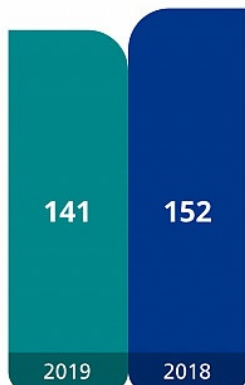
🕒 FTE

🏠 Ziekteverzuim

👤 Aantal medewerkers

♂♀ M/V Verdeling

	2019	2018
Arbeidscontract bepaalde tijd (ultimo jaar)	-	-
Arbeidscontract onbepaalde tijd (ultimo jaar)	141	152
Medewerkers onder cao (ultimo jaar)	121	128
Medewerkers via payroll (ultimo jaar)	6	9
Participatiewet (ultimo jaar)	1	1
Detacheringen (ultimo jaar)	0	3
Stagiaires (ultimo jaar)	3	0
Organisatiegraad	>80%	>80%
Uitstroom	15	13
Instroom	4	0
Gemiddelde verzuimfrequentie	0,81	0,98
Ongevallen met verzuim	1	0

GasTerra's voetafdruk

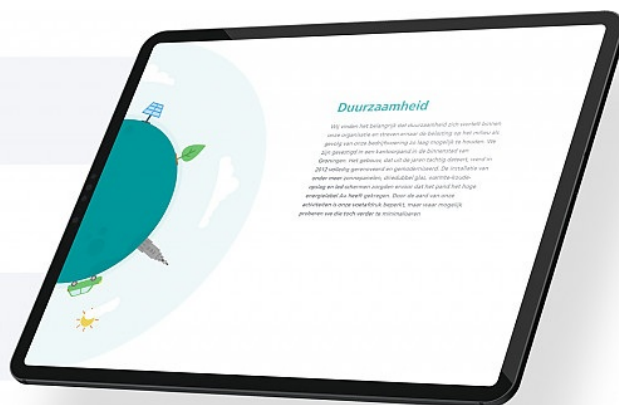
GasTerra heeft door de aard van zijn activiteiten een beperkte voetafdruk. Waar mogelijk proberen we die nog verder te minimaliseren om de belasting op het milieu ten gevolge van onze bedrijfsvoering zo laag mogelijk te houden.

Ons kantoorpand is gevestigd in de binnenstad van Groningen. Het gebouw, dat uit de jaren tachtig dateert, werd in 2012 volledig gerenoveerd en gemoderniseerd. De installatie van onder meer zonnepanelen, driedubbel glas, warmte-koude-opslag en led-schermen zorgden ervoor dat het pand het hoge energielabel A+ heeft gekregen. Door continue registratie van de energiestromen en het energieverbruik van het pand wordt goed inzicht verkregen in de energiehuishouding, waardoor hier efficiënter mee kan worden omgegaan.

Het aantal parkeerplaatsen bij het kantoorpand is beperkt. Veel medewerkers maken mede daarom gebruik van het openbaar vervoer of de fiets. Wij stimuleren onze medewerkers om voor zakelijke reizen gebruik te maken van het openbaar vervoer. Er is voor algemeen gebruik een bedrijfsauto beschikbaar, die op groen gas rijdt. Ook zijn er vier oplaadpunten voor elektrische auto's.

GasTerra compenseert de CO₂-uitstoot van het kantoor, de vliegreizen en de leaseauto's. Dit doen we door 'carbon credits' van de [Climate Neutral Group \(CNG\)](#) te kopen. Hiermee kan deze organisatie investeren in klimaatprojecten in landen waar dit een positief effect heeft op de lokale economie, werkgelegenheid, inkomen, milieu en het klimaat. In 2018 heeft GasTerra 439,84 ton CO₂-equivalenten gecompenseerd en bijgedragen aan de investering in biogasinstallaties voor gezinnen in Tanzania.

2019	2018
 Gasverbruik 27.673 m³	Gasverbruik 31.327 m³
 Elektriciteitsverbruik 373.567 kwh	Elektriciteitsverbruik 387.999 kWh
 Waterverbruik 1.126 m³	Waterverbruik 1.123 m³
 Papierverbruik 240.656 vellen	Papierverbruik 267.625 vellen

Standaarden en normen

GasTerra hecht er veel waarde aan dat de kwaliteit en integriteit van het handelen van de medewerkers is geborgd. Om die reden heeft GasTerra een gedragscode met normen en waarden. Nieuwe medewerkers van GasTerra conformeren zich formeel aan de gedragscode aan het begin van hun dienstverband. Ook wordt de gedragscode regelmatig binnen de organisatie onder de aandacht gebracht. Klantgericht, resultaatgericht en verbetergericht zijn de drie kernwaarden van GasTerra. Medewerkers van GasTerra worden geacht deze begrippen als uitgangspunt te nemen voor hun handelen.

Sinds 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming van kracht. Deze verordening verving de bestaande Wet bescherming persoonsgegevens en heeft als doel om de persoonsgegevens van natuurlijke personen te beschermen. GasTerra heeft procedures geïmplementeerd en specifieke instructies voor medewerkers opgesteld om hieraan te voldoen.

Een interne auditor licht op gezette tijden de afdelingen door om na te gaan of ze zich aan alle procedures en regels houden. De resultaten van de audits worden met de directie en de accountant doorgesproken, alsmede met de Audit Commissie. Indien gewenst of nodig worden gedragsregels en -procedures aangepast of aangevuld. In 2019 zijn geen overtredingen van de gedragscode en/of aanvullende procedures gemeld.

GasTerra heeft twee vertrouwenspersonen aangesteld van wie één voor ongewenste intimiteiten. Daarnaast is er een klachtenprocedure en een klokkenluidersregeling. Wanneer medewerkers bezwaren of klachten hebben of misstanden constateren waarvoor de oplossing niet kan worden gevonden bij collega's en leidinggevenden, kunnen ze hier gebruik van maken. In 2019 zijn geen misstanden of gevallen van discriminatie gemeld, heeft niemand een klacht ingediend bij de klachtencommissie en is geen gebruik gemaakt van de klokkenluidersregeling.

Informatiebeveiliging is van het grootste belang voor het functioneren van een handelsonderneming zoals GasTerra. Continue aandacht voor informatiebeveiliging is cruciaal door de toenemende dreigingen en de professionalisering van de cybercriminaliteit. De best practices van de ISO27001-normen vormen de basis

voor de informatiebeveiliging. Om te toetsen of de informatiebeveiliging nog voldoet worden social hacks uitgevoerd. De bewustwording van het personeel op dit gebied is essentieel en daarom wordt het onderwerp regelmatig onder de aandacht gebracht.

GasTerra heeft diverse IT-activiteiten uitbesteed waarover middels een ISAE3402 verklaring wordt gerapporteerd.

Lidmaatschappen

We zijn actief binnen verschillende samenwerkingsverbanden. We beogen daarmee onder andere kennis uit te wisselen, innovatieve gastoepassingen te helpen ontwikkelen, de voordelen uit te dragen van gasinzet in de transitie naar een duurzame energievoorziening en regulering te verbeteren. Op organisatieniveau is GasTerra lid van de volgende organisaties en verenigingen:

- [International Gas Union \(IGU\)](#)
- [Eurogas](#)
- [European Federation of Energy Traders \(EFET\)](#)
- [EASEE GAS](#)
- [CIEP](#)
- [Vereniging Energie-Nederland](#)
- [Groen Gas Nederland](#)

GasTerra is met een reeks individuele lidmaatschappen verbonden met [KVGn](#), de organisatie van de Nederlandse gassector. Daarnaast neemt GasTerra deel aan regionale, lokale of functiegerelateerde verenigingen en initiatieven.

Contact

Uitgave:

GasTerra B.V.
Postbus 477
9700 AL GRONINGEN

Het jaarverslag is online beschikbaar op onze website: <https://jaarverslag2019.gasterra.nl/>

De Engelse vertaling van het jaarverslag is beschikbaar op <https://jaarverslag2019.gasterra.nl/en>

Engelse vertaling: USP Translations

De Nederlandse versie is leidend.

De fotograaf van de foto bij 'In dialoog met onze omgeving' op de homepage is Deon Prins.

Heeft u naar aanleiding van dit jaarverslag vragen of suggesties ter verbetering? Dan kunt u contact opnemen met de Afdeling Communicatie via e-mail of telefoon.

E-mail: communicatie@gasterra.nl

Telefoonnummer: 050-364 8377.

Februari 2020

	drs. A.J. Krist Statutair directeur (CEO)		ir. R.E. van Rede Commercieel directeur (CCO)
	drs. F.F. van Koten Financieel directeur (CFO)		ir. B.C. Fortuyn
	mr. A.F. Gaastra		ir. J.W. van Hoogstraten
	drs. R.M. de Jong		drs. R.G. de Jongh
	mr. drs. T.W. Langejan		ir. J.M.W.E van Loon
	drs. L. Zirar		

drs. A.J. Krist

Statutair directeur (CEO)

Annie Krist (1960) studeerde geografie aan de Rijksuniversiteit in Groningen. Ze begon haar carrière bij N.V. Nederlandse Gasunie in 1987 bij de marketingafdeling. Daarna vervulde zij diverse functies binnen de salesafdeling en gaf zij leiding aan diverse accountmanagementteams.

Eind jaren '90 was Annie lid van het Gasunie-team dat verantwoordelijk was voor de commerciële, technische en IT-aanpassingen die het gevolg waren van de liberalisering van de gasmarkt.

In 2005 trad zij toe tot het managementteam van GTS. Van 2008 tot 2011 was zij Directeur Strategie en Deelnemingen. Op 1 juli 2011 werd Annie Krist benoemd als Algemeen Directeur van Gasunie Transport Services.

Van 1 mei 2016 tot 1 april 2017 was zij daarnaast lid van de Executive Board van N.V. Nederlandse Gasunie. Sinds 1 april 2017 is Annie Krist statutair directeur (CEO) van GasTerra.

Overige functies (onbezoldigd)

- Bestuurslid Vereniging Energie Nederland
- Member Governing Board en Executive Committee Eurogas
- Associate member International Gas Union
- Voorzitter Stichtingsraad New Energy Coalition
- Lid Adviesraad Stichting Project Delta Group (PDG)
- Lid Advisory Board Clingendael International Energy Programme
- Lid Adviescommissie Bedrijfsleven Groningen Bereikbaar
- Bestuurslid Stichting ter bevordering van de Ruimtelijke Wetenschappen

Overige functies (bezoldigd)

- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Kinderopvang Stad Groningen (van bezoldiging wordt afgezien)
- Lid Raad van Commissarissen en Audit Committee Stedin

ir. R.E. van Rede

Commercieel directeur (CCO)

Robert van Rede (1964) studeerde Petroleum Engineering aan de Technische Universiteit in Delft. Hij werkte van 1990 tot 1994 bij Petroleum Development Oman. In 1994 begon hij bij de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) waar hij diverse functies bekleedde. Vervolgens werkte hij van 2003 tot 2008 bij het toenmalige Gasunie Trade & Supply als Area Manager Norway/Russia and UK, waarna hij terugkeerde naar de NAM, eerst als Asset Commercial Manager Onshore en vanaf 2010 tevens als Sales Manager. Op 1 oktober 2013 is Robert van Rede toegetreden tot het directieteam van GasTerra als commercieel directeur (CCO).

Overige functies (onbezoldigd)

- Lid Emmalaan Commissie Haren
- Voorzitter Stichting Empower Yourself
- Secretaris Rotary Belcampo

drs. F.F. van Koten

Financieel directeur (CFO)

Flip van Koten (1970) studeerde Econometrie aan de Rijksuniversiteit in Groningen. Hij heeft sinds 1994 verschillende commerciële en financiële functies bekleed bij ExxonMobil in Nederland, Engeland, Amerika en Qatar. Van 2007 tot 2011 was hij lid van GasTerra's Raad van Commissarissen en Adviescommissie van Aandeelhouders. Op 1 april 2016 is Flip van Koten aangetreden als Chief Operational Officer. Sinds 1 oktober 2017 is hij financieel directeur van GasTerra (CFO).

Overige functies (onbezoldigd)

- Bestuurslid KVGn (Penningmeester)
- Bestuurslid Stichting Pensioenfonds Gasunie (Voorzitter Beleggingscommissie)

ir. B.C. Fortuyn

Bernard Fortuyn (1954) studeerde Werktuigbouwkunde (afgestudeerd in 1981) aan de Technische Universiteit Delft. Met ingang van 12 februari 2018 is de heer Fortuyn benoemd tot voorzitter van de Raad van Commissarissen en het College van Gedelegeerde Commissarissen.

Na zijn studie vervulde de heer Fortuyn functies bij achtereenvolgens SHV Holdings N.V., Air Liquide S.A. en was hij bestuursvoorzitter van N.V. Hoekloos. In 2005 trad hij toe tot de directie van Siemens Nederland N.V. Vanaf 2010 tot aan zijn pensionering medio 2017 was hij als lid van de Raad van Bestuur van Siemens Nederland verantwoordelijk voor alle energie-activiteiten van Siemens in Nederland.

Overige functies

- Voorzitter Raad van Toezicht NEMO Science Museum
- Commissaris Tauw Group B.V.
- Voorzitter Raad van Commissarissen Greenvision B.V. (Hygear)
- Commissaris ECN/NRG
- Voorzitter Advies- & Evaluatieteam TKI Urban Energy
- Lid van het regieteam Topsector Energie

mr. A.F. Gaastra

Sandor Gaastra (1962) studeerde Rechten (afgestudeerd in 1986 richting Staats- en Bestuursrecht) aan de Universiteit van Utrecht. Hij is lid van de Raad van Commissarissen en het College van Gedelegeerde Commissarissen van GasTerra.

Sandor Gaastra is directeur-generaal Klimaat en Energie bij het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK). Hij is verantwoordelijk voor het klimaat- en energiebeleid in nationaal en internationaal verband. Sandor studeerde Nederlands recht aan de Universiteit van Utrecht, en voltooide zijn opleiding tot Master Public Administration aan de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur. Hij begon zijn loopbaan als wetenschapper. Hij vervulde daarna diverse beleids- en managementfuncties bij de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Veiligheid en Justitie. Voor zijn overstap naar het ministerie van EZK was hij als directeur-generaal Politie verantwoordelijk voor de vorming van de Nationale Politie in Nederland.

ir. J.W. van Hoogstraten

Jan Willem van Hoogstraten (1964) studeerde Petroleumwinning (afgestudeerd in 1989) aan de Technische Universiteit Delft. Hij is lid van de Raad van Commissarissen en het College van Gedelegeerde Commissarissen van GasTerra.

Na zijn studie Mijnbouw & Petroleumwinning aan de TU Delft is hij begonnen bij Shell waar hij verschillende Well Engineering functies in Schotland, Nigeria, Indonesië en Engeland doorliep. Vervolgens maakte hij de overstap naar Wintershall, waar hij diverse operationele en commerciële management functies vervulde.

Bij TAQA Energy was hij initieel als Project Director en vervolgens als Managing Director onder andere verantwoordelijk voor de realisatie van één van Europa's grootste commerciële gasopslagen Bergermeer. Begin 2016 is hij door de minister van Economische Zaken en Klimaat benoemd tot CEO van EBN.

Overige functies

Lid Adviesraad Clingendael International Energy Programme (CIEP)

Lid Strategische Adviesraad Energy TNO

Lid Stichtingsraad New Energy Coalition (NEC)

Voorzitter Raad van Commissarissen NEXSTEP

Voorzitter Koninklijke Vereniging van Gasfabrikanten in Nederland (KVGn)

drs. R.M. de Jong

Rolf de Jong (1962) studeerde Bedrijfseconomie (afgestudeerd in 1990) aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is lid van de Raad van Commissarissen en het College van Gedelegeerde Commissarissen van GasTerra.

In 1991 trad hij in dienst bij ExxonMobil en vervulde sindsdien meerdere functies in binnen- en buitenland. Hij was nauw betrokken bij de opsplitsing van Gasunie in de periode 2004-2005. Daarna was hij in de periode 2006-2013 werkzaam in Houston, Texas (USA), onder andere als Manager New Business Development Natural Gas en Manager Planning & Analysis Upstream Ventures. In 2013 werd hij benoemd tot Managing Director ExxonMobil Tanzania in Dar es Salaam. In 2016 werd hij benoemd tot Director Upstream voor Esso Nederland B.V. en ExxonMobil Holding Company Holland LLC.

Overige functies

- Lid Raad van Commissarissen NAM B.V.
- President XTO Netherlands, Ltd.

drs. R.G. de Jongh

Ruud de Jongh (1961) studeerde Geologie (afgestudeerd in 1987) aan de Universiteit in Utrecht met vervolgens een MBA aan de Henley Business School (1997). Hij is lid van de Raad van Commissarissen van GasTerra.

In 1988 trad hij in dienst van Shell als geoloog, en vervulde sindsdien diverse functies in binnen- en buitenland. Van 1997 tot 2001 was hij werkzaam voor de Shell Production and Development Company in Nigeria. Van 2001 tot 2008 bekleedde hij binnen Shell Gas and Power International de functie van Global LNG Manager en vervolgens die van General Manager Marketing Persian LNG. Van 2010 tot 2016 was hij wederom werkzaam in Nigeria waar hij de Shell belangen in exportgas en LNG behartigde. In 2016 werd hij benoemd tot Vice President Joint Venture Governance Shell Nederland.

Overige functies

Voorzitter Raad van Commissarissen NAM

Director Shell Geothermal B.V.

Voorzitter Supervisory Board NoordzeeWind

Supervisory Board member Energy Delta Institute

mr. drs. T.W. Langejan

Theo Langejan (1957) studeerde Rechten (afgestudeerd in 1981) aan de Rijksuniversiteit Leiden en Bedrijfskunde (afgestudeerd in 1982) aan de Technische Universiteit Delft. Hij is lid van de Raad van Commissarissen van GasTerra.

In 1983 trad hij in dienst bij het Ministerie van Financiën. Sindsdien heeft hij diverse functies bekleed binnen onder andere het Ministerie van Financiën, het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Tussen 2010 en 2014 was de heer Langejan voorzitter van de Raad van Bestuur van de Nederlandse Zorgautoriteit. Sinds 2015 is de heer Langejan bestuursadviseur bij Twynstra Gudde en sinds 2017 is hij tevens bijzonder bestuursadviseur bij de Pensioenfederatie.

Overige functies

- Lid Raad van Advies Pensioen Bestuur en Management

ir. J.M.W.E van Loon

Marjan van Loon (1965) studeerde Chemical Engineering (afgestudeerd in 1989) aan de TU Eindhoven. Zij is lid van de Raad van Commissarissen en het College van Gedelegeerde Commissarissen van GasTerra.

In 1989 trad ze in dienst bij Shell als chemisch technoloog. Sindsdien heeft ze meerdere functies in binnen- en buitenland bekleed. In de periode 1997-2007 was zij werkzaam in Australië als Technical Manager van de Karratha Gas Plant en in Maleisië als Regional Manager LNG & Gas Processing. In 2007 werd zij benoemd tot Global Manager LNG and Gas Processing en vanaf 2009 was zij Vice President Integrated Gas and LNG. Per 1 januari 2016 is zij benoemd tot president-directeur van Shell Nederland.

Overige functies

- Lid Dagelijks Bestuur VNO-NCW
- Bestuurslid VNPI
- Voorzitter Nederlands Bestuur World Petroleum Congres
- Voorzitter Stichting Christiaan Huygensprijs
- Lid Bestuur Avond van Wetenschap en Maatschappij
- Lid Bestuur Apeldoorn British-Dutch Dialogue Conference
- Lid Adviesraad Clingendael Energy Programme (CIEP)
- Lid Economic Board Den Haag

drs. L. Zirar

Lahcen Zirar (1975) studeerde economie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam (afgestudeerd in 2000). Hij is lid van de Raad van Commissarissen van GasTerra.

Vanaf 2001 bekleedde hij diverse economische en commerciële functies bij ExxonMobil, zowel in Upstream als Downstream, onder andere in Nederland, België, Qatar en de Verenigde Staten. Thans is hij Commercial Manager Upstream Nederland/UK SNS bij ExxonMobil.

Overige functies

De heer Zirar heeft geen overige functies.

GRI Index

GRI Content Index – GRI 101: Foundation 2016 – Core Level

GRI Standard	Beschrijving	Verwijzing
GRI 102 General Disclosures 2016	102-01 Naam van de organisatie	Hoofdstuk 1
	102-02 Activiteiten, merken, producten en diensten	Hoofdstuk 1
	102-03 Locatie van het hoofdkantoor	Hoofdstuk 1
	102-04 Landen waarin de organisatie actief is	Hoofdstuk 1
	102-05 Eigendomstructuur en bestuursvorm	Hoofdstuk 3
	102-06 Afzetmarkten (geografische verdeling, sectoren die worden bediend en soorten klanten/begunstigden)	Hoofdstuk 1 en 2
	102-07 Omvang van de organisatie	Hoofdstuk 6
	102-08 Informatie over medewerkers	Hoofdstuk 6

102-09 Beschrijving van de toeleveringsketen van de organisatie	Hoofdstuk 1
102-10 Significante wijzigingen in de omvang van de organisatie en de toeleveringsketen van de organisatie	Hoofdstuk 6
102-11 Uitleg over de toepassing van het voorzorgsprincipe	Hoofdstuk 3
102-12 Extern ontwikkelde economische, milieu gerelateerde en sociale handvesten, principes of andere initiatieven die door de organisatie worden onderschreven	Hoofdstuk 1
102-13 Lidmaatschappen van verenigingen (zoals brancheverenigingen) en nationale en internationale belangenorganisaties	Hoofdstuk 6
102-14 Een verklaring van de hoogste beslissingsbevoegde van de organisatie	Voorwoord
102-16 Een beschrijving van de in de organisatie gehanteerde standaarden en normen en de gedragscode	Hoofdstuk 6
102-18 Governancestructuur	Hoofdstuk 3
102-40 Lijst met stakeholdergroepen	Hoofdstuk 1 en 6

102-41 Aantal werknemers dat onder een collectieve arbeidsovereenkomst valt	Hoofdstuk 6
102-42 Basis voor inventarisatie en selectie van belanghebbenden die moeten worden betrokken	Hoofdstuk 6
102-43 Benadering voor het betrekken van belanghebbenden	Hoofdstuk 6
102-44 De belangrijkste onderwerpen en vraagstukken die uit het overleg met belanghebbenden naar voren zijn gekomen	Hoofdstuk 1 en 6
102-45 Overzicht van alle ondernemingen die in de geconsolideerde jaarrekening of vergelijkbare stukken zijn opgenomen	Hoofdstuk 4
102-46 Proces voor het bepalen van de inhoud en specifieke afbakening van het verslag en uitleg van de door de organisatie gehanteerde uitgangspunten voor het bepalen van de inhoud van het verslag	Hoofdstuk 6
102-47 Overzicht van materiële onderwerpen	Hoofdstuk 1
102-48 Gevolgen van een eventuele herformulering van informatie die in een eerder verslag is verstrekt en de redenen voor deze herformulering	Hoofdstuk 6

	102-49 Significante veranderingen ten opzichte van vorige verslagperiodes ten aanzien van reikwijdte en afbakening	Hoofdstuk 6
	102-50 Verslagperiode waarop de verstrekte informatie betrekking heeft	Hoofdstuk 6
	102-51 Datum van het meest recente vorige verslag	Hoofdstuk 6
	102-52 Verslaggevingscyclus	Hoofdstuk 6
	102-53 Contactpersoon voor vragen over het verslag	Hoofdstuk 6
	102-54 De gekozen optie om te rapporteren in overeenstemming met GRI Standards	Hoofdstuk 6
	102-55 GRI content index	Hoofdstuk 6
	102-56 Beleid en huidige praktijk met betrekking tot het verkrijgen van externe assurance over het verslag	Hoofdstuk 3, 5 en 6

Materiële onderwerpen (overzicht van materiële onderwerpen in het rapport zoals gerapporteerd onder disclosure 102-47)

Contractuele verplichting

GRI 103 Managementbenadering	103-1 Toelichting op en afbakening van het materieel onderwerp	Paragraaf 1.4 en 2.1

	103-2 Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan	Paragraaf 1.4 en 2.1
	103-3 Evaluatie van de managementbenadering	Paragraaf 1.4 en 2.1
GRI 200 Economic	201-1 Directe economische waarde gegenereerd en gedistribueerd	Paragraaf 1.4 en 2.1

Economische prestatie

GRI 103 Managementbenadering	103-1 Toelichting op en afbakening van het materieel onderwerp	Paragraaf 1.4 en 2.2
	103-2 Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan	Paragraaf 1.4 en 2.2
	103-3 Evaluatie van de managementbenadering	Paragraaf 1.4 en 2.2
GRI 200 Economic	201-1 Directe economische waarde gegenereerd en gedistribueerd	Paragraaf 1.4 en 2.2

Duurzame inzetbaarheid

GRI 103 Managementbenadering	103-1 Toelichting op en afbakening van het materieel onderwerp	Paragraaf 1.4 en 2.3
	103-2 Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan	Paragraaf 1.4 en 2.3

	103-3 Evaluatie van de managementbenadering	Paragraaf 1.4 en 2.3
GRI 400 Social	401 Werkgelegenheid	Paragraaf 1.4 en 2.3

Rol van GasTerra in de gasmarkt

GRI 103 Managementbenadering	103-1 Toelichting op en afbakening van het materieel onderwerp	Paragraaf 1.4 en 2.4
	103-2 Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan	Paragraaf 1.4 en 2.4
	103-3 Evaluatie van de managementbenadering	Paragraaf 1.4 en 2.4
GRI 200 Economic	203-2 Indirecte economische impact	Paragraaf 1.4 en 2.4

Duurzame energievoorziening

GRI 103 Managementbenadering	103-1 Toelichting op en afbakening van het materieel onderwerp	Paragraaf 1.4 en 2.5
	103-2 Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan	Paragraaf 1.4 en 2.5
	103-3 Evaluatie van de managementbenadering	Paragraaf 1.4 en 2.5
GRI 200 Economic	203-2 Indirecte economische impact	Paragraaf 1.4 en 2.5

Draagvlak voor werkzaamheden

GRI 103 Managementbenadering	103-1 Toelichting op en afbakening van het materieel onderwerp	Paragraaf 1.4 en 2.6
	103-2 Vermeld hoe de organisatie omgaat met het materiële onderwerp en de impact ervan	Paragraaf 1.4 en 2.6
	103-3 Evaluatie van de managementbenadering	Paragraaf 1.4 en 2.6
GRI 200 Economic	203-2 Indirecte economische impact	Paragraaf 1.4 en 2.6

Begrippenlijst

Autoriteit Consument & Markt (ACM)

Nederlands toezichthouder die marktregels handhaaft en zorgt voor een goede en eerlijke marktwerking.

Balanceren

Het in evenwicht houden van de gasstromen in het gastransportnet.

Biogas

Biogas is een gasmengsel dat ontstaat als gevolg van biologische enzymatische processen. De hoofdbestanddelen van biogas zijn methaan en koolstofdioxide.

CCS

Carbon Capture and Storage, het afvangen en ondergronds opslaan van CO₂.

CO₂

CO₂ is een scheikundige afkorting voor koolstofdioxide. CO₂ is een broeikasgas dat warmte in de atmosfeer vasthoudt waardoor de temperatuur van de aarde stijgt (het broeikaseffect).

CO₂ komt vrij bij de verbranding van biomassa zoals hout en plantenafval en fossiele brandstoffen: olie, gas en kolen. Bij de verbranding van aardgas komt veel minder CO₂ vrij dan bij de verbranding van olie en kolen: 30 procent minder CO₂ vrij ten opzichte van olie; en zelfs 50 procent minder CO₂ ten opzichte van steenkool.

G-Gas

Groningen-gas, aardgas dat uit het grote Nederlandse gasveld in de provincie Groningen wordt gewonnen. G-gas is een laagcalorisch gas (L-gas).

Gasjaar

Een gasjaar loopt van 1 oktober tot 1 oktober.

Governance

De wijze van bestuur en toezicht.

GRI

Global Reporting Initiative, wereldwijde richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving.

Groen gas

Biogas met de kwaliteit en de verbrandingseigenschappen van aardgas.

H-Gas

Hoogcalorisch aardgas, ofwel gas met een hoge calorische waarde. Dit gas bevat relatief veel hogere koolwaterstoffen en bevat daardoor meer energie dan laagcalorisch gas.

Handelsplaatsen

Virtuele handelsmarkten voor gas.

Hernieuwbare gassen

Gasvormige energiedragers van niet-fossiele oorsprong.

Kleineveldenbeleid

Overheidsbeleid gericht op de bevordering van de productie van aardgas uit de kleinere gasvelden in Nederland. Kleine velden zijn andere velden dan het Groningenveld.

L-Gas

Laagcalorisch aardgas, ofwel gas met een lage calorische waarde. Groningengas, aardgas dat uit het grote Nederlandse gasveld in de provincie Groningen wordt gewonnen, is laagcalorisch gas.

LNG

Liquefied Natural Gas, ook wel vloeibaar aardgas genoemd.

MiFID

Markets in Financial Instruments Directive, Europese beleggingsrichtlijn om beleggers en de integriteit van de financiële markten te beschermen, om eerlijke, transparante, efficiënte en geïntegreerde financiële marktwerking te bevorderen en om de Europese beurshandel en beleggingsmarkt verder te harmoniseren.

TSO

Transmission System Operator, beheerder van een (landelijk) transportnet.

TTF

Title Transfer Facility, virtuele handelsmarkt voor gas in Nederland.